

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

MEDLEMSBLAD FOR HISTORISK FORENING FOR ESPERGÆRDE OG OMEGN

NR 76
JUNI
2024

"Prygledoktoren" fra Hovgaard

Han blev kaldt prygledoktor, kvaksalver, mirakeldoktor, bedrager og metoden kaldtes "det rene digt", humbug, overtro eller ligefrem heksetro! Sofus Larsen var Danmarks første kiropraktor og boede på Hovgaard i Tibberup - læs side 3

"Villa Karina" gennem 122 år - se side 16

Snekkersten og Hornbæk i strid om forbud mod vodefiskeri - side 50

Jernbane fra Kvistgaard til Hornbæk? Læs side 56

Hørt i Espergærde Centret:

- *Hvad? Jeg skulle tage meget fejl, hvis det ikke er... Peter, min sidekammerat i skolen i 1996.*
- *Ja, ... jeg kan da kun sige, at jeg også skulle tage meget fejl, hvis det ikke er min gamle skolekammerat Jan fra 9. B på Espergærde skole!*
- *Hvad laver du her? Du flyttede da til Lolland?*
- *Rigtigt, men jeg er lige flyttet ind på Jernmagervej, du ved, i det nye byggeri ved Kellers Hegn. Børnene er flyttet hjemmefra, og konen og jeg ville gerne tilbage til Espergærde .*
- *Spændende, men ved du, at der har ligget en stor jernalderboplads, hvor du bor?*
- *Ane det ikke, men hvor ved du det fra?*
- *Fra et spændende møde i Historisk Forening for et års tid siden!*
- *Hvad snakker du om?*
- *En forening, som bl.a. prøver at gøre alle os i Espergærde klogere på vores fælles fortid.*
- *Er det noget, der er værd at bruge tid på?*
- *Bestemt ! De tager mange spændende emner op om lokalhistorie, om Danmarks historie og Verdens historie - både fortid og nutid. Og er du medlem, kan du måske møde gamle kammerater og venner fra din barndom og ungdom. De holder i alt 8 møder forår og efterår på biblioteket om torsdagen, og arrangerer bl.a. spændende byvandring med lokalhistoriker Kjeld Damgaard - ham må du have hørt om?*
- *Jo, det tror jeg nok, han var vist meget aktiv i lokalpolitik før i tiden!*
- *Foreningen er over 60 år gammel og har haft over 300 medlemmer. Nu er der knap så mange, ikke mindst pga. at mødedagen er flyttet fra tirsdag til torsdag. De er derfor helt vilde med at få nye medlemmer, og du kan også nemt stille op til bestyrelsen, de mangler vist hele tiden yngre og aktive folk.*
- *Møderne er meget hyggelige med sodavand, øl og vin, og emnerne spænder meget vidt, fx har vi hørt om Helsingørs byrenovering, om Ukraines historie og krigen med Rusland, og om Helsingør Pigegardes historie og betydning for Helsingør by. Og så arrangerer de også ture, bl.a. var der en tur til det gamle Dragør på Amager for nogle år siden.*
- *Toppen er nok julemødet i december med æbleskiver, solbærrom og Kjeld Damgaards historiequiz "Hvornår var det nu det var?" med lækre vinpræmier til det vindende hold.*
- *Det tror jeg, lige er noget for mig! Man bør kende sin historie, og vi, der er nytillflyttet til byen, må være ekstra interesserede i det sted, hvor vi bor. Jeg er medlem af beboerforeningen i blokken, så jeg tror, jeg vil slå et slag for kendskabet til foreningen på næste møde.*
- *Super fint! Du kan bare henvise dem til mig!*
- *Jeg er nemlig formand for Historisk Forening!*

"Prygledoktoren" fra Hovgaarden

Sofus Larsen var Danmarks første kiropraktor. Han ejede i en årrække Hovgaard i Tibberup, men foruden at være landmand, havde han også en baggrund som elektroingeniør, sprog lærer i kinesisk samt en uddannelse i USA som kiropraktor. Men som kiropraktor i Danmark blev han kaldt "prygledoktoren" – og behandlet stærkt fjendtligt af den traditionelle lægestand.

Af Kjeld Damgaard

Kiropraktik er i dag en anerkendt behandlingsform, som 6-7% af den danske befolkning benytter sig af hvert år. Men sådan har det ikke altid været. Faktisk er det kun godt 100 år siden, at kiropraktikken kom til Danmark, og det skete ikke uden vanskeligheder.

D. D. Palmer

Det hele begynder i USA den 18. september 1895, hvor den canadisk fødte David Daniel Palmer, grundlagde kiropraktikken. Fortællingen er, at en gadefejer ved navn Harvey Lillard i flere år havde haft nedsat hørelse. Han opsøgte D.D. Palmer og fortalte, at lidelsen var opstået samtidig med, at han under en foroverbøjning havde følt et knæk i nakken.

Palmer fik ham til at lægge sig ned på gulvet og udførte et hurtigt stød med sine hænder på det sted, hvor Harvey Lillard havde fortalt, at han havde følt knækket. Efter dette kunne Lillard atter høre.

Behandlingen blev kaldt kiropraktik efter det græske ord cheir (hånd) og praktos (udført). I 1897 åbnede Palmer verdens første læreanstalt "The Palmer School of Chiropractic" i Davenport i Iowa. Den blev senere videreført og udvidet af sønnen Benjamin Josva Palmer. Og det var den skole, som danskeren Sofus Larsen besøgte under 1. verdenskrig.

Hans Sofus Larsen

- blev født i 1880 i Hørup Sogn i Viborg Amt. Hans forældre var proprietær Hans Larsen og hustru Anna Sofie f. Madsen, som ejede gården

Den unge Sofus Larsen som marine-soldat.

Dalsgaard i Hørup. Forældrene flyttede dog kort efter til Aarhus, hvor faderen ernærede sig som auktionsholder.

Som ung aftjente Sofus sin værnepligt ved marinen, kom på Søværnets Underofficersskole, hvorfra han blev hjemsendt i oktober 1901 som "oversøminør". Herfra flyttede han til Jens Juels Gade i København – og benyttede sig tilsyneladende ikke af fornavnet Hans, men foretrak Sofus, som ifølge kirkebogen stavedes med "f", skønt det ofte er skrevet med "ph", hvilket han tilsyneladende også selv gjorde. Hans videre uddannelse var til elektroingeniør.

Det nygifte par fotograferet til "Five o'clock tea" på verandaen i deres hjem i Kina. Bemærk rækken af tjenestefolk i baggrunden.

Sofus Larsen og hustruen Ella f. Wrem ses her i deres dagligstue i Canton i Kina - formentlig omkring 1908.

Herefter blev han ansat af det tyske firma "Siemens-Schuckertwerke". Af dette firma blev han udsendt til Kina for bl.a. at stå for anlæggelsen af kraftværker, pumpestationer m.v.

I 1907 blev han i Hong Kong gift med Ella Wrem, som havde ikke færre end 4 mellemnavne: Claudine Orine Fohlmann Finchenhoff. Sofus Larsen kendte formentlig Ella via broderen, den tidligere soldaterkammerat, Alexis Wrem, som han var på

underofficerskolen sammen med.

Trådløs telegrafi

Sofus Larsen interesserede sig tidligt for en ny opfindelse i de år, nemlig trådløs telegrafi, også kaldet radio-telegrafi. På et tidspunkt blev han tilsyneladende i stand til at erhverve sig koncessionen på denne teknologi i Kina. Udover dette lærte han sig kinesisk så godt, at han var i stand til at undervise i kinesisk for de udstati-

Den stolte fader med sønnen, Knud i 1911.

onerede europæere. På et tidspunkt blev han tilsyneladende ansat af den kinesiske stat – det nævner han selv i et senere interview. Livet i Kina var i øvrigt præget af den store fattigdom, som kineserne levede under. For en europæer betød det, at huset var fuld af tjenestefolk – og husets frue stort set ikke lavede andet end at brodere - medens manden pas-

sede sit arbejde. Medens parret opholdt sig i Canton fik de i 1908 en søn, Knud Arild Larsen, som senere blev uddannet til landmand.

Ved udbruddet af 1. verdenskrig ser fremtiden imidlertid ikke så lys ud for den lille familie. Dels p.g.a. krigen, men især fordi Sofus Larsen led af stærke mavesmerter som følge af et mavesår. Samtidig lykkedes det dog Sofus Larsen at sælge koncessionen på den trådløse telegraf til den kinesiske stat for et ikke helt ringe beløb. Hvor meget Sofus Larsen fik, står hen i det uvisse, men det står klart, at han siden da ikke nød nogen økonomiske bekymringer. Og derfor var i stand til at yde ganske betydelige gaver til sin søn, Knud.

Sygdomshelbredelse

Vi lader herefter Sofus Larsen selv fortælle. Det gjorde han i et interview i avisen "Klokken 5" i 1923:

"Jeg var oprindelig Ingeniør og ansat i den kinesiske Stats Tjeneste. En Dag opdagede jeg, at mit Helbred var stærkt undergravet af en ret fremskreden Mavesygdom. Jeg havde et stort Mavesaar, og alle Behandlinger i Kina var frugtesløse. Jeg rejste derfor tilbage til Europa og søgte Mavespecialister baade i England, Tyskland og Frankrig, men ligemeget hjalp det; man trøstede mig med, at jeg nok kunde leve et halvt

"The Palmer School of Chiropractic" som den så ud i begyndelsen af 1900-tallet. Skolen ligger i Davenport i Iowa - og det var her Sofus Larsen blev uddannet som kiropraktiker i 1919.

Aar endnu; men saa var det forbi.

Jeg rejste saa til Amerika, hvor jeg fik Forbindelse med en Chiropraktiker, der undersøgte mig. Efter Undersøgelsen udtalte han, at jeg snart skulde blive rask. Efter nogle faa Behandlinger mærkede jeg stærk Bedring, og den Dag var ikke fjern, da jeg var fuldstændig befriet for den Mavesygdom, som Lægerne i Europa havde erklæret for uhelbredelig."

Uddannelsen

"Under Kuren havde jeg besluttet at ville bringe Kendskab til denne vidunderlige Helbredelsesmetode hjem til mine Landsmænd i Danmark. Jeg lod mig derfor indtegne paa Den chiropraktiske Højskole i USA, og efter et Aars Uddannelse, bestod jeg Eksamen, hvorefter jeg rejste hjem."

Efter hjemkomsten bosatte fami-

lien Larsen sig på Rosenvej 7 i Gentofte, og kort efter indrettede Sofus Larsen en klinik i en ejendom i Vendersgade 23. Imidlertid var det ikke tilladt for Sofus Larsen at praktisere med mindre, der var en uddannet læge til stede under behandlingen. Den læge, der blev en del af klinikken i Vendersgade, hed Jens Schilder (1874-1941) og havde interesseret fulgt Sofus Larsens arbejde igennem en periode – ikke mindst fordi de var i familie. Sofus Larsen, som i pressen blev kaldt "dr. Larsen", fik senere følgeskab af sin svoger Alexis Wrem, der også havde gennemgået uddannelsen til kiropraktor i USA.

Lægelig modstand

Det var imidlertid langt fra alle læger, der så med velvilje på den nye behandlingsform. Tværtimod stødte

Læge Jens Madsen Bernhart Schilder blev uddannet læge i 1899 og startede samme år praksis i København. Fra 1920 drev han kiropraktisk klinik sammen med Sofus Larsen i Vendersgade i København, hvilket han fortsatte med - med andre samarbejds partnere - frem til sin død i 1941.

Larsen ind i anklager for kvaksalveri. Og adskillige andre anklager bl.a. om, at patienterne blev pryglet med riskviste – en historie, der fortsatte i flere år, og som endda også blev hæftet på andre kiropraktorer. Baggrunden var imidlertid en iagttagelse nogle havde gjort ved klinik-

ken i Vendersgade. Her lå nemlig i baggården en kurvemager – og da nogen havde set, at der blev kørt en vognladning riskviste ind i gården, troede vedkommende, at de skulle bruges i Sofus Larsens klinik!

Fra lægeligt hold var ordene kradsse – især fra Lægeforeningen, hvis formand ikke lagde fingrene imellem: *"Jeg mener, at det er Humbug. Set fra et lægesynspunkt er Chiropraktikken urimelig og mangler ethvert videnskabeligt Grundlag"*.

Der blev fra Lægeforeningens side adskillige gange rejst sager ved retten, hvor man krævede kiropraktorerne dømt for kvaksalveri. I 1921 blev Sofus Larsen således dømt

Larsens villa i Gentofte havde adressen Rosenvej 7 - og er her fotograferet i nyere tid, nemlig i foråret 2017.

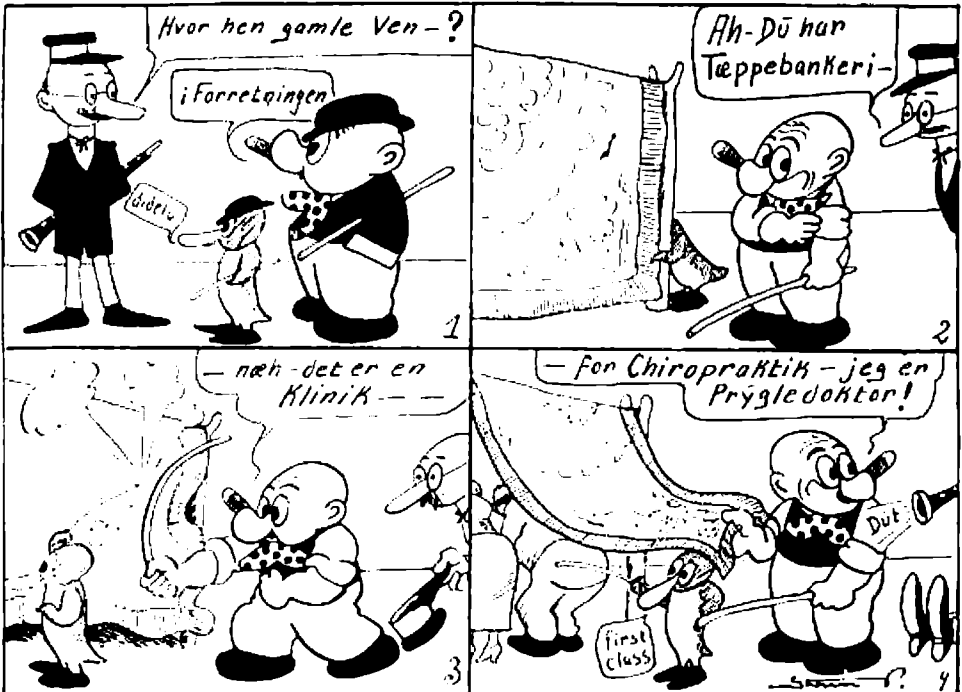
(efter at sagen var trukket ud i 1½ år) for kvaksalveri ved byretten og idømt en bøde på 40 kr! Sofus Larsen anmodede dommeren om at forhøje bøden, således at det blev muligt at anke sagen til landsretten. Det nægtede dommeren. Sagen var rejst af Sundhedsstyrelsen

I 1923 rejstes en sådan sag ved retten i Aarhus mod en kvindelig kiropraktor – i pressen kaldt en "Mirakeldoktor", Maren Christine Nielsen. Hun blev dømt skyldig ved byretten,

men sagen kom for Landsretten, hvor dommen blev stadfæstet, og hun blev idømt en bøde på 200 kr. Retten vurderede nemlig, at ved at tage patienter i behandling så udsatte hun disse for fare ved, at de blev unddraget lægekyndig behandling. Det er værdt at bemærke, at retten med andre ord ikke vurderede værdien af eller resultatet af behandlingen.

Forsvar for behandlingen

Avisen "Klokken 5" havde i forbin-

Storm P. illustrerer her, at kiropraktoren af nogen opfattedes som prygledoktor.

Sofus Larsen som midaldrende.

alle Legemets Nerver gennem Rygsøjlen og derfra ud til de forskellige Legemesdele og Indvolde. Hvis nu der er en Forskydning eller Fordrejning af nogle af Hvirvlerne – saa vil Nerverne komme i Klemme og blive sat ud af Funktion, og den Legemesdel, hvortil disse Nerver hører, vil blive irriteret og syg. Ved at bringe Hvirvlen eller Hvirvlerne tilbage paa deres naturlige Plads kommer Nerverne atter i Funktion, og Sygdommen forsvinder. Selve Behandlingen er meget nem og praktisk, idet man med Tryk og Vridninger tvinger Hvirvlerne tilbage i deres rette Leje."

Den offentlige debat

På spørgsmålet om hvorfor mange læger forsøger at bekæmpe behandlingsmåden, svarede Jens Schilder, at det var på grund af ukendskab til metoden – og at det ikke var muligt for Jens Schilder, at komme til orde i f.eks. "Tidsskrift for Læger", som ikke ville optage svar på de angreb, der havde været.

Dr. Schilder havde tilbudt, at lægeforeningens kredsformand i Helsingør, Gabriel Tryde, kunne få lov at gennemse 1500 røntgenfotografier og 1500 journaler, men denne havde end ikke svaret. Schilder noterede, at "Lægeforeningen har forfulgt os og skældt os ud for Bedragere, bl.a. ved at fortælle at vi intet Røntgen-

delse med den heftige debat et interview med læge Jens Schilder, som forklarede, hvad metoden gik ud på:

"Et sygt Menneske, der maaske i lange Tider har søgt Læge uden at være blevet helbredet, kommer til os og anmoder om Hjælp. Vedkommende lider – for at tage et af de almindeligt forekommende Tilfælde – af Ischias. Jeg som læge undersøger Patienten, stiller en Diagnose, og i de fleste Tilfælde tager jeg et Fotografi af Rygsøjlen for at konstatere, om nogle af Ryghvirvlerne har forskudt sig. Som De maaske ved, gaar

Efter købet af Hovgaard i 1930 sluttede Sofus Larsens virke som kiropraktor. I stedet helligede han sig landbruget, men den daglige drift af Hovgaard blev varetaget af ansatte. Billedet viser ejendommen i 1937 med Hovvej øverst i billedet.

apparat havde; det, vi fotograferede med, var en tom Kasse, der kunde frembringe en snurrende Lyd”.

Sofus Larsen bekræftede: ”Jeg tror, at hvis Lægerne virkelig vilde undersøge den chiropraktiske Behandling til Bunds, saa vilde de komme til det Resultat, at man ikke paa nogen Maade kan forsvare at bekæmpe den. Lægerne kan jo gøre nogle Forsøg for at kontrollere om det vi siger, er rigtigt eller urigtigt.”

Dr Trydes mening

Den offentlige omtale af kiropraktor Sofus Larsens klinik fik den konsekvens, at endnu flere patienter søgte klinikken. Men det ændrede ikke Sundhedsstyrelsens formand, Gabriel Trydes mening om sagen. På spørgsmålet, om hvad han mente om kiropraktik, svarede han: *”Det jo er en amerikansk Metode, men fordi Amerikanerne sluger den slags raat, behøver vi jo ikke at gøre det. Teorien om Fordrejninger af Ryghvirvler og*

Glimt fra landbrugsdriften på Hovgaard i 1940'erne. Der renses roer på den mark, hvor i dag "Hovgaardsparken" er bygget. Personen på billedet er muligvis den mangeårige bestyrer, Felix Syska.

derpaa følgende Tryk paa forskellige Organers Nervebundter, er Sludder altsammen. En Rygsøjle kan ganske vist blive skæv, fordi den ene Sides Muskler er svagere end den andens, men at dette skulde foraarsage Sygdom i Organerne er det rene Digt."

I interviewet med Dr. Tryde spørger journalisten ham, hvorfor Lægeforeningen ikke ekskluderer Dr. Schilder eller tvinger ham til forlade Klinikken, hvis Tryde mener, at det hele er Bedrageri? Tryde mente ikke, at

Schilder var medlem af foreningen, men et hurtigt telefonopkald bekræftede, at det var han – til Trydes store forbløffelse: "*Det er umuligt, det finder Dansk Lægeforening sig ikke i.*"

Året efter blev Schilder faktisk ekskluderet. Og i Ugeskrift for Læger, hed det, at "*Ingen Læge, der dyrker Kiropraktik, kan være Medlem af den Almindelige danske Lægeforening*".

Hovgaard og Rolighed

I 1930 købte Ella og Sofus Larsen

Det famøse ringeapparat med de to store klokker, der den dag i dag kan lave en infernalsk larm - og som skulle vække den sovende søn, Knud.

”Hovgaard” i Tibberup. Ejendommen var da en landbrugsejendom, og selvom Sofus Larsen ejede en fornem amerikansk bil af mærket REO, så sluttede den daglige kontakt med klinikken. Den blev ført videre af Jens Schilder.

I 1919 – før afrejsen fra USA - fik Ella og Sofus en efternøler, Svend, men desværre døde han som kun 12-årig i 1932. Allerede inden da havde Sofus Larsen imidlertid vist sin økonomiske overlegenhed. Da sønnen Knud fyldte 18, fik han som gave en Harley-Davidson motorcykel. Og da han fyldte 21 fik han som uddannet landmand, foræret gården ”Rolighed” ved Mørdrup! Og faktisk skyldtes det alene Knuds indgreb, at det ikke blev en meget større gård. Faderen ville nemlig forære ham ”Sindshvile” ved Kvistgaard, men Knud mente, at det

ville blive for uoverskueligt.

Og måske havde han netop så meget selvindsigt, at han har vidst, at han ikke ville kunne binde an med det. Som yngre havde han svært ved at komme op om morgenen, så faderen, der jo var elektroingeniør, konstruerede et overdimensioneret ringeapparat, som han kunne fjernbetjene via telefonen. Og som familien udtrykker det: ”Knud havde andre interesser end landbrugsdriften”, hvorfor det var heldigt, at han havde folk til at passe den daglige drift af gården.

Sofus og Ella

Sofus døde i august 1940 – kun 59 år gammel. Hans enke overtog derpå gården, men i 1948 overdrog hun denne til sønnen Knud, som fortsatte landbrugsdriften på et lavt niveau. Der var således kun en ko og to heste, og selve den daglige drift af landbrugsjorden overdrog han til en bestyrer, Felix Syska, som var født i Sønderjylland af polske indvandrere. Ella flyttede omkring 1952 til det helt nybyggede ”Skovparken” ved Espergærde Station.

Hovgaard blev herefter beboet af Knud Arild Larsen (f.1908), hans hustru Aase f. Poulsen Dannesbo (1915-2001) samt deres fire børn: Hans, Flemming, Svend og Kirsten.

"Krigen mod de kloge Mænd og Koner"

Sådan lød overskriften i B.T. den 1. marts 1923 – og artiklen sluttede med at konstatere, at "Det er den sidste rest af heksetroen, der nu staar for Fald". Og krigen mod heksetroen handlede om kiropraktik. Artiklens ordlyd gengives her:

"Den sidste Tid har bragt Afgørelser i en hel Række Kvaksalverisager – Domme, hvis milde Karakter har vakt en ikke ringe Opsigt ude i den store Offentlighed, og som nu ogsaa har givet Anledning til, at de fra de Myn-digheder, der fører Opsyn med dette Uvæsen er blevet foretaget en kraftig Aktion for at skabe større respekt om Kvaksalverilovgivningen.

Dr. Gabriel Tryde

Der skal tages haardt fat -

Der er netop nu gennem Justitsministeriet udsendt et Cirkulære til samtlige Landets Politimyndigheder, hvori det fremhæves, at man anser en Række Domme, der er fældede over Kvaksalverne for alt for mild, og det indskærpes at saadanne Sager ikke afgøres med mindre Bøder eller endog med Advarsler – saaledes som det er sket i gentagne Tilfælde.

Vi spurgte igaar Formanden for Sundhedsstyrelsen, Dr. Tryde om – som det paastaaes – en Opblomstring af Kvaksalvernes Virksomhed havde gjort dette Skridt nødvendigt. Der er, sagde Dr. Tryde, ganske bestemte Tilfælde fra den sidste Tid, der er den direkte Foranledning til at vi har taget Affære.

Det er store, meget omtalte Sager, som alle vil have hørt om, og nogle af dem omfatter bl.a. den saakaldte Chiropractise, der synes at have et meget stort Publikum.

Det er en meget nærliggende Betragtning, at den lemfældige Maade, der

tages paa disse alvorlige Sager, kun kan give Anledning til at denne Form for Udøvelse af Lægevirksomhed florerer.

Vi har derefter foretaget en Henvendelse til Justitsministeriet, der altsaa nu har taget vor Henstilling til Følge.

Kvaksalverisager behandles som rene Politisager, og kun i Tilfælde, hvor der er Brug for særlig Sagkundskab raadspørger man os.

Kvaksalveriet florerer

- Er Kvakslaveriet i Opgang eller i Tilbagegang? – Jeg ved det ikke bestemt – men jeg tror dog ikke, at det er blevet bedre trods alt det Oplysningsarbejde, der udføres og i Betragtning heraf maa man vel nærmest sige, at Kvaksalveriet florerer. Og det sørgelige ved hele Miseren er, at det ikke engang betager Publikum Lysten til at forsøge, at en Mand bliver straffet for Udøvelsen af sin ulovlige Haandtering. Men allerfarligst er efter min Mening de Foretagender, der slaar stort op, og som omgiver sig med et videnskabeligt Skær, der ofte er beregnet paa at lokke naive Sjæle i Fælden.

- Hvem er Kvaksalvernes Klientel? – De utroligste Mennesker, ikke blot Folk fra de mindst oplyste Befolkningslag... var det kun det, saa syntes der at være en Mulighed for at forbedre ved Oplysningsarbejde. Men vi ser Gang paa Gang i de store Sager, at fremtrædende Mænd har søgt Hjælp hos de værste Kvaksalvere... Folk om hvis Dannelse og Oplystthed, der ikke kan være Tvivl. Hvis man spørger om, hvorfor de gaar dér, vil Lægerne sikkert fortælle, at det er Hysterikere, Folk, der lider af kroniske Sygdomme som de forgæves har søgt Helbredelse for hos Lægerne.

Men det mærkelige psykologiske Moment er, at medens disse Folk hurtigt bliver kede af Lægerne, naar det ikke hjælper med det samme, synes nogle Kvaksalvere at have en Evne til at holde paa deres Patienter i det uendelige – og til at faa dem til at betale haardt for deres Overtro.... Det er et stort og mærkeligt Spørgsmaal hvori dette ligger... alt for stort til at gaa ind paa her og beroende paa mange forskellige Omstændigheder, og her synes visse af Kvaksalverne at have Talent!

Saavidt Dr. Tryde... Krigen mod de "kloge Mænd og Koner" synes saaledes at være gaaet ind. Det er den sidste Rest af Heksetroen, der nu staar for Fald."

Artiklen er skrevet af mærket "Eric".

122 år med "Villa Karina"

af Vibeke Warthoe, Klaus Retoft og Jan Arnt

Forfatterne til artiklen har alle boet i den store og 122 år gamle Villa "Karina" på Roligheds Allé 4 i Espergærde. Ejendommen og dens mange beboere har hver for sig sat deres aftryk og stedet emmer af historier, da det blandt andet har fungeret som børnehjem, pensionat, arkitektfirma, væveværksted samt bolig for mange familier.

Pia og Jan boede i huset fra 1973 til 1989, hvor de udstykkede villaen i to ejerlejligheder, og solgte 1. sal til Dorthe og Klaus og stueetagen til Hanne og Jørgen. I 2008 købte Vibeke og Morten stueetagen.

For at gøre historien mere personlig, har vi valgt, at Jan skriver om perioden fra villaens opførelse, til han og Pia flytter i 1989. Hvorefter Klaus skriver om de 35 år (1989-2024) han og Dorthe har boet i huset. Og Vibeke skriver om huset i de 16 år (2008-2024) hun og Morten har boet i huset.

1. del Villa Karina 1902-1989

af Jan Arnt

En køretur i 1973 forandrede vores liv

Det var en smuk, solrig søndag i maj 1973, hvor Pia pludselig læste højt fra avisen: "Stor, ældre villa i frugthave til salg nær station, butikker, skov og strand. Pris kr. 370.000, beliggenhed Rolighedsvej 4, Espergærde". Det er først i 1977, at vejnavnet ændres til Roligheds Alle, men herom senere.

På det tidspunkt boede vi i lejlighed på Amager med vores to små piger Ditte og Nanna, så pladsen var trang. Det var vores bankbog i øvrigt også, da vi netop et par uger forinden havde købt vores første bil en ny FIAT 127.

Solen og bilen lokkede og ingen af os havde før været i Espergærde... Og vi skulle jo ikke købe hus, men bare op

Rolighedsvej 4 fik i 1977 navneændring til Roligheds Alle 4. Grunden var på

i alt 1929 m² fordelt på Matr. 39 og 40 på henholdsvis 809 m² og 1120 m².

Matrikelkortet viser de to matrikler, som villaen ligger på. Vejen på skrå nederst er Mørdrupvej, og Skovparkens blokke ligger på hjørnet af Mørdrupvej og Kløvermarken.

og ose!

Snart efter kørte vi nordpå til Hørsholm, hvor motorvejen blev til almindelig landevej, så vi drejede for tidligt af og kom ud på Strandvejen syd for Humlebæk. Bølgerne blinkede, og da vi endelig nåede Espergærde, var stranden et mylder af glade mennesker og langs Mørdrupvej stod skoven lysegrøn. Da vi drejede til højre efter jernbane viadukten lå Rolighedsvej med sine høje lindetræer og gjorde sig til!

Foran nummer 4 lå den lille trekantede græsplæne og bag hækken den store rødstensvilla, der dengang havde grønne træskodder, hvilket så meget italiensk ud. Den pudsede frise under

tagudhænget og det afvalmede tag og den skyfri blå himmel understregede det italienske.

Den hvidmalede låge var pilskæv, men vi så hurtigt, at haven var mega-stor og fyldt med frugttræer og et ældre drivhus. I baggrunden sås en 3 meter høj bøgehæk og bag hækken en række høje træer, så man slet ikke kunne se kystbanens jernbanedæmning.

Palle Fløe og larmende godstog!

Vi var allerede solgt og total forblændet, inden vi overhovedet kom ind i huset. Heldigvis kom der efter 5 minutter et kulfyret lokomotiv med mindst 20 godsvogne larmende og osende

bag den høje hæk. Det tog lidt af idyllen, men åbenbart ikke nok til at tage modet fra os, for lidt efter var vi inde i huset, hvor vi glade blev vist rundt af ejendomsmægler Palle Fløe, som talte om husets herligheder og ind i mellem også, at han havde været sognefoged i den tidligere Tikøb Kommune, hvor han havde ført tilsyn med det lokale næringsliv og brandvæsen, ligesom han havde tilladelse til at forrette borgerlige vielser. Jo, Palle Fløe havde et mageløst snakketøj.

Til gengæld var sælgeren Emmy Kristiansson og hendes mand Josef de sødeste mennesker, som viste os rundt i

huset. Josef gik meget langsomt og rystede lidt på hænderne, så han havde svært ved at låse dørene til de tre udlejede værelser på 1. sal, så rundvisningen tog evigheder, hvilket dog bare fik os til at synes, at huset var endnu større og mere spændende end det faktisk var.

Men naturligvis tager det tid at vise rundt i næsten 300 m² bolig + kælder samt fremvisning af garage, carport og drivhus. Og bagefter rundt i den 1929 m² store have fordelt på 2 matrikler med både blomsterbede, køkkenhave og frugttræer.

Ind i mellem kom det kulfyrede lokomotiv med godsvogne. Men ejen-

Emmy og Josef Kristianson i spisesstuen. Emmy drev pensionat i huset fra 1955 frem til 1973. Foto Jan Arnt 1973.

domsmægler Palle Fløe fortalte os behændigt, at når man havde boet op ad banen nogle få dage, så hørte man det næsten ikke. Jo, hr. Fløe, det gjorde man faktisk! Men mest når man havde gæster og var ude i haven. Støjen blev dog kraftigt reduceret, da godstrafikken i 1986 stoppede, og Kystbanen samme år blev elektrificeret.

Måtte låne til udbetalingen

At der stod 10 cm vand i kælderen forskrækkede os heller ikke, for det var jo næsten et helt slot. Sådan følte vi det i hvert fald denne solrige majdag. Efter et par timer vidste vi med os selv, at det

hus skulle bare være VORES. Problemet var bare, at vi slet ikke havde råd til at købe huset!

Men omvendt så var jeg næsten færdig på kunstakademiet og havde allerede flere husprojekter på tegnebordet, så inden for et års tid ville jeg tjene en pæn skilling. Og så var der jo også de tre lejere på første sal, der kunne bidrage til renter og afdrag på lånet. Summa summarum, så kontaktede jeg optimistisk min far og spurgte, om han "lige" kunne låne os til udbetalingen!

Svaret var et klart nej, men vi fik ham dog lokket op for se "drømmeslottet". Han fik et mindre chok og syntes, der

Emmy og Josefs Spisestue med indkig til deres soveværelse, som efter 1975 blev til pejsestue og i dag er opdelt i to værelser. Foto Jan Arnt maj 1973.

FACADE VEST

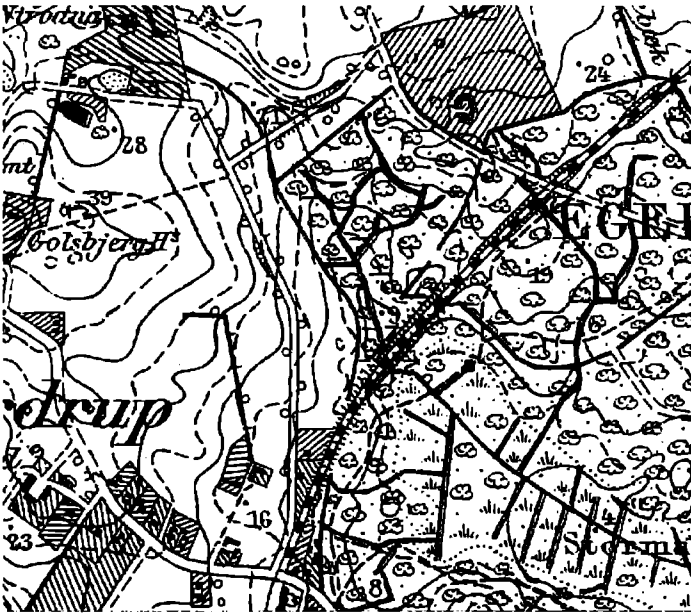
FACADE SYD

Facade vest (mod Roligheds Alle) og syd med pynteskodder med reference til italiensk villastil. Skitse Jan Arnt 1973.

skulle renoveres alt for meget. Det stoppede os ikke, og vi forklarede ham, at hvis vi ikke kunne betale lånet tilbage i løbet af 2 år, så ville vi sætte det i stand og sælge med fortjeneste. Bare det at vi kunne dræne grundvandet væk i kælderen, male lidt og opsætte nyt oliefyr ville sikre os et overskud, påstod vi med ungdommens overmod.

Den bed han på, og samme søndag forhandlede vi prisen kr. 10.000 ned og sikrede os, at vi ikke skulle betale afdrag på sælgerpantebrevet de første to år, så vi efter en times forhandling kunne underskrive en betinget slutseddel, som det hed dengang. I dag hedder det jo en købsaftale.

Her set i bagklogskabens klare lys

På kortet fra 1915 ses den bugtede Mørdrupvej, som indtil 1920 lå sydligere. I 1920 blev Mørdrupvej omlagt og viadukten opført. Hvor Rolighedsvej og Kystbanen på kortet danner et Y, er viadukten, der fører over Mørdrupvejs forlægning efter 1920. Bemærk at der i 1915 stadig kun er to huse på Rolighedsvej.

kan vi godt se, at en så hurtig og uovervejnet hushandel kunne have endt som en mindre katastrofe.

Der var også en eng og heste – jubiii!

Næste søndag kørte vi op for at gense huset, men denne gang kørte vi også op for enden af Rolighedsvej, hvor der til vores behagelige overraskelse allerede fem huse efter vores hus, lå en langstrakt eng/mark og endda med græssende heste. Vi jublede.

Og bag marken skovbrynet til Egebæksvang, hvor den del, der ligger vest for Kystbanen hedder Vangemands Indelukke, og er et glimrende sted at stå på ski. Det fandt vi dog først ud af flere år senere.

Rolighedsvej startede længere mod syd

Da villa "Karina" stod færdigt i 1902, var det på vejen kun nabohuset i nummer 2, der var bygget. Og i øvrigt begyndte vejen længere mod syd end i dag, da den gamle Mørdrupvej lå sydligere og identisk med nuværende Fredensvej. Dvs. Rolighedsvej begyndte omtrent hvor der nu er cykelparkering og busholdeplads.

Efter opførelsen af jernbaneviadukten i 1920 og etableringen af nuværende Mørdrupvej ændrede Rolighedsvej syd for den nuværende Mørdrupvej navn til Fredensvej, idet numrene på Fredensvej begyndte, hvor de nuværende røde etageejendomme "Skovparken" ligger.

Luftfoto set fra øst. Foto: Sylvest-Jensen 1959.

I begyndelsen af 1900-tallet, da de to første villaer byggedes, har vejen så vidt vides ikke haft et navn, da navnet "Rolighedsvej" først ses på et skøde fra 1907.

Måske navnet skyldes, at man fra det "støjende" stationsområde kørte ud ad den bakkede, smukt beliggende og rolige markvej, som dengang førte ud til Flynderupgaard.

Årsagen kan naturligvis også være, at det var et salgbart navn, da man havde fremtidige planer for at bebygge Rolighedsvej helt op til Villa Nirvana, der var opført ca. 1907, og som lå i den store (45.000 m²) have med frugttræer og mistbænke. Navnet "Nirvana" stammer som bekendt fra den buddhistiske lære og betyder noget i retning af "det store intet efter døden", men skal i forbindelse

med Rolighedsvej nok snarere betyde noget i retning af "hvile og rolig".

Hvem var arkitekten?

Vi har forsøgt finde originaltegningerne fra 1901/1902 for at finde ud af hvem arkitekten har været, men kommunen har ingen tegninger. Vores nabo i det hvide hus i nr. 2 el-montør Axel Eskildsen har dog fortalt, at både hans hus og vores hus var opført af samme

tømrermester, og i kommunens byggesagsarkiv for Roligheds Alle 2 ligger en udateret skitsetegning af huset, hvor der står tømrer Chr. Larsen samt tømrer Andersen.

Tegningen har enkelte detaljer til fælles med vores hus, hvorfor vi formoder, at arkitekt og bygmester for vores hus godt kan være de to håndværkere Larsen og Andersen.

Vores nabo Axel Eskildsen i nummer 2 fortalte også, at vores hus var bygget i to etaper, hvilket måske skyldes en misforståelse, da man af et tidligt skøde kan læse, at ejendommen bestod af en villa vurderet til kr. 4.975 og en køkkenbygning vurderet til kr. 1.535 samt et skur og en retirade. Det, at de to bygninger er vurderet hver for sig, skyldes måske, at den store grund havde to matrikler, nemlig 2 as og 2 bm af Espergærde by, Tikøb Sogn.

Dette blev dog ændret i 1973, da matrikelgrænserne flyttede vores og naboejendommene på højre side af Rolighedsvej (de lige husnumre) fra Espergærde ejerlav over til Mørdrup ejerlav, hvorfor vores grund fik matrikel 39 og 40, Mørdrup.

Hvem boede i huset fra 1902 til 1937?

Det er altid spændende at se, hvem der har boet i huset før man selv flytter ind. Og her har vi med hjælp fra lokalhistoriker Kjeld Damgaard fundet frem til,

at ejendommens første skødeejers indtil 1902 var vognmand Lars Hansen. Hansolgte det år den ubebyggede grund til isenkræmmer Viggo Kempel og hans søn overretssagfører W.G. Kempel samt muremester Carl Andersen fra Helsingør.

De tre navne og deres stillinger kunne indikere, at investeringen har været med salg for øje af det hus, de fik bygget kort efter. Sandsynligvis lejede de dog huset ud til sommerbeboere de første år. Men i 1907 sælger de tre ejere ejendommen til redaktør Nicolai Heymann for kr. 6.200, hvor de kr. 1.734,49 skulle betales kontant. Det var dengang 49 øre også var noget værd!

På skødet ses navnet "Villa Karina". At huset havde et navn, var på den tid normalt også i Tikøb kommune - i hvert fald frem til 1924, da vejnumre stort set ikke eksisterede før folkeregisteret blev oprettet det år. Derfor var husnavne ofte den eneste måde, man kunne identificere en ejendom på. Heller ikke alle veje havde et navn, og vejnavnet Rolighedsvej ses, som nævnt, først i 1907.

Efter redaktør Heymanns ejertid frem til 1937 ses navnet ikke længere i de skriftlige dokumenter. Men "Karina", synes vi, er et smukt navn, så vi har valgt at genbruge det gamle husnavn.

På skødet fra 1907 står også, at Villa Karina er skyldsats til $\frac{3}{4}$ Album samt, at

der på parcellen hviler Præste-, Kirke- og Kongetiende. Album er en gammel måleenhed for jordens bonitet, hvor 1 tønde hartkorn (ofte rug og byg) var lig med 96 album hartkorn. Dvs. Villa Karina har været opført på tidligere beskattet landbrugsjord.

Hvorfor der på parcellen i 1907 "hviler tiende" er lidt pudsigt, da det ved lov af 1894 blev muligt at afløse tiende, samt det faktum at tiende blev endelig afløst ved indkomstskattens indførelse i 1903. Forklaringen er, at der i praksis gik helt op til 15 år, før ændringen alle steder var gennemført.

Nicolaj Heymann (1857-1936) var landbrugsuddannet og senere redaktør for Landbobladet fra 1899-1908, hvor han blandt andet skrev om Jerseykvæget i den danske landbrugslitteratur, om Verdensudstillingen i Chicago i 1893 og om Landbrugsmødet i Malmø i 1896.

Før han købte Villa Karina, havde han været ejer af flere større gårde blandt andet den kendte Røde Vejrmølle Gaard ved Albertslund, hvorfor han også kunne kalde sig proprietær, ligesom det kan oplyses, at Nicolai Heymann var nevø til Tuborgs grundlægger Philip Wulff Heymann.

Ejere fra 1937 til 1955

– Børnehjem og pensionat

Året efter redaktør Heymanns død blev huset i 1937 købt af Jenny Johanne

Redaktør og proprietær Nicolay Heymann (1857-1936) ejede Villa Karina i perioden fra 1907-36.

Viceskoleinspektør Frits Friis-Petersen (1881-1942) var ejer af villaen i årene fra 1939 til 1942.

Diakon Kristian M. Kristensen (1911-79) ejede Rolighedsvej 4 i årene 1944-47.

Snell og læge Tage N.T. Heyman, hvorfor huset forblev i familiens eje. De ejede dog kun Villa Karina i to år frem til 1939, hvor de solgte huset til fhv. viceskoleinspektør Frits Friis-Petersen. Udover at Friis-Petersen havde været viceinspektør udgav han også en række skolebøger, hvor de fleste havde fokus på regning og matematik til de forskellige klassetrin. Tankevækkende at både Friis og den tidligere ejer Heymann skrev og udgav bøger. Efter hans død i 1942 solgtes huset i 1944 til diakon Kristian Marinus Kristensen, som var gift med Vibeke Bay.

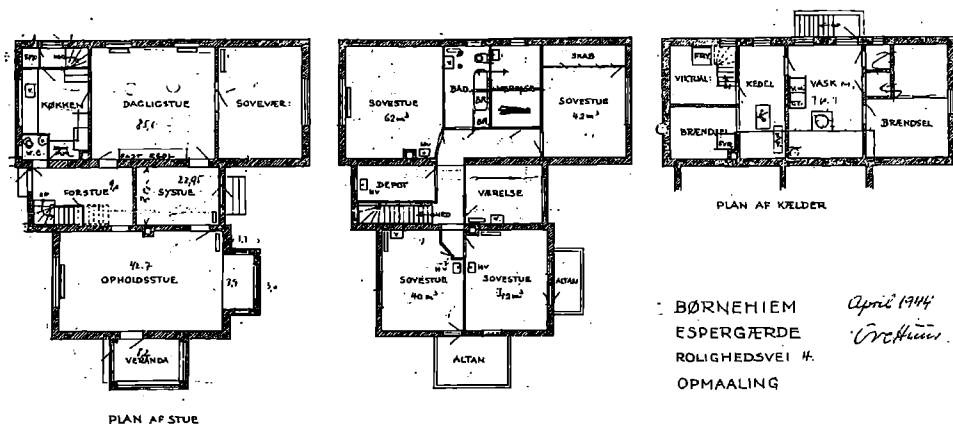
Åbenbart har man heller ikke i 1944 haft originaltegninger af huset, da der samme år som huset solgtes udarbej-

dedes en opmålingstegning dateret april 1944. Tegningen viser desværre ikke facaderne, men kun plan af kælder, stueetage og 1. sal.

Til gengæld står der "Børnehjem" på tegningen, hvilket kan være årsagen til, at ejendomsmægler Palle Fløe fortalte os, at der havde været børnehjem.

Om huset har tjent som børnehjem, kan vi kun gisne, men noget kunne tyde på det, da diakon Kristensen efter at han i 1947 solgte huset på Rolighedsvej, købte et børnehjem i Lund på Stevns. Børnehjemmet på Stevns omdannede han til et hjem til "for sent udviklede børn" under Åndssvageforsorgen med navnet "Stevnsbo".

Det lyder derfor plausibelt, hvis dia-

Opmålingstegning udført 1944 evt. i forbindelse med ombygning til børnehjem.

kon Marinus og hans hustru Vibeke også har drevet et børnehjem, da de boede på Rolighedsvej 4. Måske endda et hjem for "sent udviklede børn" og i samarbejde med Åndssvageforsorgen?

For de, der ikke skulle vide det, så kaldes kirkens arbejde diakoni, som betyder noget i retning af tjeneste eller det kristne budskab i handling og kamp for retfærdighed. En diakon udøver ofte pleje og hjælp til syge mennesker, hvilket jo passer som fod i hose med at drive et mindre børnehjem for børn med problemer.

Diakon K.M. Kristensen solgte huset i 1977 til den ugifte pensionatsværtinde frk. Jensine Petrea Petersen. Hun tog senere navnet Hvidbjerg, hvorved hendes fulde navn blev Jensine Petrea Hvidbjerg Petersen. I det daglige blev hun bare kaldt "Thea" og på hendes

endnu bevarede store gravsten på Egebæksvang kirkegård står der bare Thea Hvidbjerg.

Om det var diakon Kristensen eller pensionatsværtinde Hvidbjerg, der har fået lagt linoleum på gulvene på 1. sal samt monteret rør og håndvaske i alle rummene på første sal, ved vi ikke. Men da vi overtog huset i 1973, var der lidt institution over især 1. salen med de grågnistrede linoleumsgulve og porcelænhåndvaske i alle værelserne samt et lille tekøkken med zinkvask i rummet ved siden af trappen på 1. sal. Væggene var dog farverige med store blomstrede tapeter både i stueetage og 1. sal.

Erindringer om vejen i 1960'erne

Bo Roth som voksede op på Rolighedsvej 35, har om vejen blandt andet skre-

Vestfacade mens der endnu var grønne pynteskodder. Foto: Jan Arnt 1974

vet, at de mange kører på marken på den anden side af vejen, tit gik rundt i deres have. Dette også efter at der langs marken blev opsat et lille trådhegn. Om aftenen gennede de så køerne op af det, som man dengang kaldte "gårdvejen" til Flynderup, når de skulle malkes. Bo skriver også om den store bakke, som de fleste i dag kender som den gode kælkebakke, men som dengang blev kaldt ko-bakken, da der ofte gik mange køer på bakken.

Senere kom hestene Finn og Sjek til at gå på bakken, hvorfor navnet blev ændret til "Finn og Sjek bakken". Bo

fortæller også om, at man på marken på østsiden af Rolighedsvej byggede store halmborge, inden halmballerne blev kørt op til Flynderupgaard.

Ejer fra 1955 til 1973

– fortsat pensionat og et murmaleri

I 1955 solgte Thea Hvidbjerg ejendommen til fru Emmy Eleonora Kristiansson f. 1901 i Skåne. Emmy kaldte sig telefonistinde og boede frem til 1973 i huset sammen med sin svenske mand Josef Kristiansson. Emmy fortsatte med at drive pensionat, og en af lejerne var hendes far Magnus Hall-

qvist, da han blev enkemand.

Det er Emmy, der i 1961 på et kvadreret papir har tegnet forslag til garage og carport med de runde søjler, som hun samme år får tilladelse til af Tikøb Kommune at lade opføre.

Den murede garage står der stadig, men murmaleriet forestillende livets træ, en bølgende flod med fire nøgne mennesker der kaster fiskenettet ud og med bjerge i baggrunden, er først malet i 1977 af den franske kunstner Patrick, som på det tidspunkt boede i Danmark. Vi gav Patrick lov at male efter sit eget hoved, men blev da lidt overrasket over motivet. Men faktisk hyggede vi os med maleriet og kaldte det for "Espergærdes Christiania", og det pryder endnu muren.

Der boede mange forskellige menne-

sker i pensionatet, og fra tidligere skoleleder Helge Mørdrup Jensen har vi fået et brev, som en af de tidligere lejere, telefondame Gulmaig Pfeil har skrevet:

Bert og jeg lejede to værelser på Rolighedsvej 4 hos telefondame Emmy Christensen og hendes far Magnus, da vi var nygifte ... Emmy var et varmt menneske. En dag havde Emmy inviteret nogle af os fra telefoncentralen til kaffe, og en af kollegaerne havde sin 4-årige dreng med. Emmys far Magnus, havde et ret stort hoved og han rystede på sine hænder når han løftede sin kaffekop. Pludselig siger drengen, mor se hesten drikker kaffe. Dyb tavshed opstod!

Da vi købte huset i 1973, fulgte der lejere med, som alle var ugifte mænd... Dem vender vi tilbage til.

Den franske kunstner Patrick er ved at male murmaleriet "Livets træ og mennesker i pagt med naturen". Det er Ditte Arnt, der betragter værket. Foto: Jan Arnt 1976.

Ejer fra 1973 til 1989 – bolig og arkitektfirma

Som tidligere oplyst købte vi (skødehaver arkitekt Jan Arnt gift med travelagent Pia Arnt) ejendommen i 1973 for kr. 360.000 med 50.000 i udbetaling og resten på et 10 årigt 8% sælgerpantebrev.

Her boede vi - her voksede vores to døtre op - og her drev vi vores arkitektfirma frem til 1989, hvorfor det var et levende og livligt hus med en masse mennesker og oplevelser. Kunne derfor skrive en masse, men med skyldigt hensyn til læserne og pladsen skal her bare nævnes nogle få nedslag.

Stadsstue, sommerhus og ekko i stuerne

Tre måneder efter slutsedlens under-

skrift flyttede vi ind i august 1973 med alle vores møbler, som i lejligheden på Amager havde fyldt godt op, men her uden problemer kunne stå i spisestuen og den store sydvendte stue, som vi kaldte "stadsstuen". Når vi talte i telefon, spurgte folk, om vi ringede fra Hovedbanegården, da der på grund af manglende gardiner, billeder og tæpper var både genklang og ekko.

Sammen med nogle venner fik vi malet de fleste af rummene, og Pias onkel John, fik installeret nyt fyr ligesom vi fik hugget render i kældergulvet og lagt dræn, så kælderen kunne blive nogenlunde tør. Efter et par år havde vi også fået isoleret loftet og vægge, da energikrisen og stigende oliepriser medførte, at det blev hundedyrt at opvarme "den store kasse".

*Nanna og Pia i
"sommerhuset".
Foto: Jan Arnt
1975*

Det havde vi overhovedet ikke spekuleret over ved huskøbet! Men inde i Stadsstuen stod heldigvis en stor smuk dekoreret kakkelovn fra Vejle Jernstøberi, og nede i kælderens rummet ved siden af olietanken lå en hel bunke koks inkl. en antik koksspand og skovl.

Stadsstuen var den store sydvendte stue med loftbjælker og fine pyntelister på væggene og parketgulv. I huskøbet var også fulgt en høj sofa, et rundt poleret nøddetræsbord og to stole alt i Christian den 8. stil. Imponerende var både møblerne og det højloftede rum, hvorfor vi fra dag 1 døbte rummet for "stadsstuen".

Problemet var bare, at vores få og moderne møbler aldrig kom til at spille sammen med Christian den 8. møblerne og det store rum, så vi brugte kun stadsstuen, når vi havde mange gæster, og når der skulle danses om juletræet. Efter ca. 10 år fik vi dog nok af Christian den 8. og fik købt lidt møbler, der var bedre tilpasset vores liv.

Fra stadsstuen var der en smuk fløj-dør med sprosser og glas ud til den solrige verandastue i hvidmalet træ. Selv om rummet næppe var over 12 m², kaldte vi det for "sommerhuset" og indrettede det med rødmaledede stole og et spisebord, som blev malet solgult. Selvom det var husets mindste rum, elskede vi at sidde i vores "sommerhus".

Huset havde stadig en elendig akustik, men ca. 1980 fik vi bygget en

reol, der fyldte en hel væg i spisestuen og fik reoler og gulvtæppe i stadsstuen. Det hjalp, og ekkoet forsvandt.

Efter at vi begyndte at lære huset at kende, drøftede vi ind imellem om Villa Karina var pæn, grim eller midt i mellem, og kom frem til, at klassisk smukt er huset måske ikke, men heldigvis opvejes det af charmen, rummeligheden og det "at det sku' er sin egen", præcis som Piet Heins lille kat på vejen der.

Vores lejere

Vi overtog huset med tre lejere, men så aldrig den ene, hvorfor vi året efter smed hans få inventardele og nogle poser med snavsetøj ud. I det tomme værelse indrettede vi et par år senere motionsrum med solarium samt en sauna, hvilket var vældigt populært på den tid, og de første år brugte vi den da også en del, men de sidste år var det bare et depot og tørrerum.

Heldigvis havde vi dog stadig de to andre lejere, hvilket var vigtigt til at hjælpe os med huslejen de første par år. De udlejede værelser var de to store sydvendte, der begge har altan. Ja den ene er faktisk en stor tagterrace bygget oven på verandastuen, eller sommerhuset, som vi jo kaldte rummet. De to lejere Frank og Bjarne var meget forskellige, men megahyggelige.

Den yngste, Frank Olsen var en festglad gut. Frank havde flere kammerater, der som ham elskede fest og bajere,

så indimellem blev der holdt nogle støjende fester med høj musik og hoppen på gulvet. Ofte måtte vi banke på hans dør og bede ham skrue adskillige decibel ned, hvilket Frank straks sørgede for. Men han kunne slet ikke styre vennerne, så 10 minutter senere vibrerede gulv og vægge atter. Frank var dog altid sød og høflig og undskyldte altid den følgende dag. Og herregud vi var jo selv unge og larmede, når vi holdt fester.

En morgen lå der en masse toiletruller i haven og på træernes grene. Dem havde Frank og vennerne smidt ud fra hans altan i en brandert, der ville noget. Som sædvanlig undskyldte Frank og et par dage efter kom han med en kæmpe rød bamse, som han havde vundet ude på Bakken. Den bamse blev vores datter Nannas kæreste eje mange år frem, så alt er tilgivet Frank.

Frank Olsen blev nogle år senere udlært murer. Vi havde ikke hørt fra Frank i mange år, men en dag i 2023 på en lokal tråd på Facebook, skrev han blandt andet: "...og JA, jeg havde vist fart på dengang, så tak for tålmod, men hyggeligt var det og gode tider at tænke tilbage på".

Den anden lejer var ungarlen Bjarne på omkring de 30 år. Bjarne var en helt anden type og heldigvis mere stille. Enkelte gange bankede han på, og så sad vi nede hos os og fik en snak, men ellers sad han meget og læste og

spillede musik, vist nok mest klassisk.

Han kunne også synge opera. Husker en nytårsaften, hvor vi holdt en fest med vores venner, og hvor han om natten kom hjem og høfligt bankede på for at ønske os godt nytår. Hej Bjarne kom dog ind og få et glas og syng en sang... og så sang han et par smukke operaer, så vi næsten alle blev ædru. Men meget smukt og modigt at synge opera for en flok halvfulde halvhippier, der havde spillet og danset til rockmusik hele aftenen.

Efter nogle år havde begge lejere fået kæreste og flyttede, uden at vi heldigvis behøvede at opsige dem.

Arkitektfirma

Udover de udlejede værelser på 1. sal var endnu to store værelser + 2 mindre på første sal, hvor jeg kunne indrette tegnestue i tre af rummene og soveværelse i det sidste. Det lille tekøkken blev ombygget til arkiv og kopirum.

De første par år arbejdede jeg alene, men i løbet af nogle år fik jeg ansat et par arkitekter og en halvdags kontordame, og Pia sagde sit job i rejsebranchen op og blev blæksprutten, der fik sedde alt det, vi andre ikke nåede og lidt til.

Efter nogle år opdagede jeg, at de ansatte arkitekter lavede alt det spændende, og jeg bare spænedede rundt og holdt møder med kunderne og stod for alt det administrative, hvor jeg meget

Nordfacaden dækket af stedsegrøn efeu fyldt med fuglereder og edderkopper. Foto: Jan Arnt 1975.

hellere ville tegne og være kreativ. Efter endnu nogle år med ansatte fik jeg en "åbenbaring" og fortalte dem, at de var fritstillet. Min dejlige og dygtige halvdags kontordame Bente beholdt jeg dog en årrække, indtil hun selv sagde op, da hendes mand Carsten havde fået en direktørstilling i USA.

Men det, at jeg nu ikke igen var alene om at tegne og udvikle projekterne og var fri for en masse møder, var en lettelse, der betød mere fritid samtidig med en pæn øgning af indtægterne, da jeg nu kunne bruge tiden 100 % effektivt og ikke skulle lege boss.

Havde huset virkelig grønt tag og 22 værelser?

Nanna er vores yngste datter og startede på Mørdrupskolen i 1978. En af de første dage i skolen skulle børnene fortælle om, hvordan de boede. Da det blev Nannas tur, sad hun længe og talte på fingre, hvorefter hun frejdigt meddelte, at hun boede i et hus med 22 værelser og grønt tag. Klasselæreren Lone Møller troede naturligvis ikke helt på Nannas beskrivelse, hvorfor Nanna prompte inviterede Lone og klassen hjem.

Så da Lone kom og fortalte historien, måtte vi alle smile, for selv det grønne

*Nordfacade med nyt trefagsvindue, espalier og hvide vinduer.
Foto: Jan Arnt 1979*

tag passede, da der jo var grønt tagpap på taget. De 22 rum passede faktisk også, da Nanna, som et barn vel gør, tæller alle rum selv toilet, et par små forrum, brændselsrum, vaskerum, kedelrum og det lille tekøkken. Men i øvrigt imponerende, at hun allerede ved skolestart kunne tælle til 22 og visuelt havde styr på husets mange små rum.

Flere ændringer af huset og en efeu!

I 1976 opførte vi det lille vindfang ud mod vejen, som blev pudset og malet hvidt som modvægt til hovedbygningens røde teglsten. I de følgende år fik

vi nyt "Unoform køkken" og i TV-stuen blev monteret brændeovn, så vi kunne imødegå de stigende oliepriser. Jo, der er nok at gøre i et gammelt skrummel af hus... og så var vi langt fra færdige.

Tanken var at restaurere de defekte grønmaledede træskodder, men det viste sig hurtigt, at de var pilrådne, og da de samtidig var skruet direkte på facaderne, fungerede de kun som pynteskodder. Men pynteskodderne gav alligevel Villa Karina sit umiskendelige italienske præg, så vi var i tvivl, om vi skulle få opsat nye eller bare fjerne dem.

Vi valgte det sidste, hvorved huset

naturligvis ændrede karakter, da murfladerne var ret store i forhold til vinduerne, hvilket er klassisk i italiensk villa-byggeri, men desværre giver det også mørke stuer. Så af hensyn til arkitekturen og for at få mere lysindfald slog vi huller i den sydvendte facademur, så der kunne monteres nye vinduer i pejsestuen og stadsstuen.

Den nordvendte facade havde ingen skodder, men til gengæld en stor vildtvoksende efeu (vedbend) på hele facaden, der voksede og voksede, så vi hvert efterår måtte beskære i toppen for at forhindre den kraftige plante i ikke at vokse ind på loftet gennem tagudhænget.

Den stedsegrønne efeu gav huset karakter, hvorfor vi var i tvivl om vi skulle fjerne den. Men efeuens virvar af rødder med sugekopper, små grene og stedsegrønne blade var også et eldorado for fuglereder og edderkoppespind samt masser af insekter og ekskrementer. Så efter flere års tilløb besluttede vi at "nok var nok".

Men at fjerne en gammel efeu er ikke en let sag, så vi skulle låne både tovværk, spil og sprosser for at kunne løsne den uden at ødelægge selve facademuren. Da den endelig var fjernet, brugte vi et par måneder på at fjerne plantens specielle luftrødder, der suger sig ind i murværket. Vi prøvede at trykspule og andet, men det eneste der hjalp, var en skarp spartel og masser

af knofedt.

Da efeuen var fjernet, stod nordfacaden nøgen og trist, hvorfor vi bankede hul i facaden og satte et trefagsvindue i ind til tv-stuen, hvilket både pyntede og gav lys. Året efter fik vi også sat det lille halvtag over den udvendige køk-kendør.

Da vi stadig syntes facaderne virkede lidt nøgne, satte vi et espalier af lodrette trælister op på alle facaderne og malede både espalieret og den gråpudsede øverste frise hvid. Det hjalp, charmen var kommet tilbage.

Rolighedsvej bliver til Roligheds Allé i 1977

I forbindelse med omlægningen af Mørdrupvej i 1920 kortede man jo længden af Rolighedsvej og etablerede et mindre sving ud for nummer 4, så Rolighedsvej kunne føres vinkelret ud på den omlagte Mørdrupvej. Måske er det i forbindelse med dette, at det lille trekantede græsareal ud for nummer 4 er opstået.

På et kort fra 1915 ses, at Rolighedsvej har fået plantet træer på begge sider af den smalle vej, hvorfor vejen allerede dengang var blevet en allé.

Navnet blev dog først ændret til Roligheds Allé i 1977 i forbindelse med BBR registrenes indførelse den 1. oktober 1977, da daværende EDB-systemer ikke kunne håndtere, at der i samme kommune var flere veje med samme

Den store sten, der i 1975 blev flyttet til den trekantede græsplæne foran villaen.

Vestfacade med vindfang, espalier og hvidmalede vinduer udført 1977.

navn. Da der også var en Rolighedsvej i Helsingør med flere husstande end vores i Espergærde, var det vores vejnavn, der skulle ændres. Kommunen sendte herefter brev til vejens beboere og foreslog, at Rolighedsvej fremover skulle hedde Flynderupgaardsvej.

Det var virkelig et dårligt forslag, da alle folk så ville køre ned ad vores smalle vej bare for at vende, da vejen jo skulle lukkes for gennemkørsel til Flynderupgaard og i øvrigt ender blindt oppe ved Marievej.

Der blev indkaldt til vej møde, hvor Pia tidligt foreslog, at når man alligevel ikke længere kunne køre op til Flynderupgaard, og vejen jo allerede var en allé, hvorfor så ikke bare døbe den Roligheds Allé. Alle klappede, og så var den ged barberet. Kommunen accepterede hurtigt dette enkle og logiske forslag.

Den store sten og børns leg 1975-89

Den store sten, der står på den trekantede græsplæne ud for nummer 4 skyldes, at folk der skulle handle i Skovparkens butikker ofte parkerede deres biler halvt inde på det trekantede græsareal. Det var vi trætte af, for bilerne lavede konstant dybe hjulspor i det bløde græs, som vi så kunne gå og reparere.

Til alt held fik jeg i 1975 en byggesag i Rungsted, hvor en stor sten skulle graves fri, for at huset kunne funde-

res. Bygherren ønskede stenen fjernet, hvorfor jeg fik entreprenøren til at køre den op til Rolighedsvej. Udover at stenen er en slags vartegn, så leger børn ofte på den, og bilerne parkerede ikke længere på græsplænen.

Roligheds Allé er en smuk villavej med sine store lindetræer. For enden af vejen er der dog plantet bornholmsk røn. Men de store lindetræer skygger en del, hvorfor de jævnlige skal beskæres. En undtagelse er vejen ud for nummer 4, hvor der ikke er store træer, hvilket måske var derfor mange af vejens børn ofte legede ud foran villa Karina og overmalede vejasfalten med hinkeruder, cirkler og andet med kridt i forskellige farver.

Børnene legede også i det første stykke af skoven lige bag vandværket hvor de byggede huler, kravlede i træerne og skvattede ned i den rislende bæk. Et dejligt og lidt vildt sted, hvor vejens børn fik afreageret og prøvet kræfter. Der var også en rævegrav, hvor vores datter Ditte en dag kravlede ind i – men heldigvis var ræven ude!

Lidt om naboerne 1973-89

Også vi voksne var ret aktive især fra omkring 1975 og frem til 90'erne. Vi kiggede ofte ind til hinanden, lavede grillfester og en gang om året en fælles vejfest med fælles lege, mad og høj musik. Dette skete både nede ved vandværket og i læge Axel Kjærers store

indkørsel. Herlige fester - og der opstod et godt sammenhold, som dog langsomt ebbede ud i takt med et par skilsmisser, sygdom etc. Men gode minder både for os voksne og for børnene, som husker festerne og samværret som noget sjovt og positivt fra deres opvækst.

Vores første nabo Axel Eskildsen i nummer 2 mindes vi også med stor fornøjelse. Udover at han var ærkekommunist var han venligheden selv og altid god for en snak, og til vores impulsive havefester spillede han på harmonika. Hans kone Grethe og deres to døtre, som var lidt ældre end vores døtre var også, hvad man forstår ved gode, hjælpsomme naboer.

Kontorchef Jacob Holmblad som var den ene af vores naboer mod nord, satte vi også pris. Måske lige med undtagelse af hans larmende have-redskaber, som han brugte ofte og helst søndag morgen kl. 8.00. Så råbte vi, at vi fand'ne skulle sove, hvorefter han straks slukkede og råbte tilbage, at det havde han lige glemst.

Et par timer senere kunne han godt komme over i vores have for at fortælle en god historie uden overhovedet at nævne et ord om morgens hændelse. Desværre faldt Jacob for sin unge smukke sekretær og flyttede - til stor sorg for hans hustru Lotte og deres to børn, som blev boende i huset. Efter nogle år blev Lotte atter gift med Benny Pontoppidan, som var en skæg fyr med

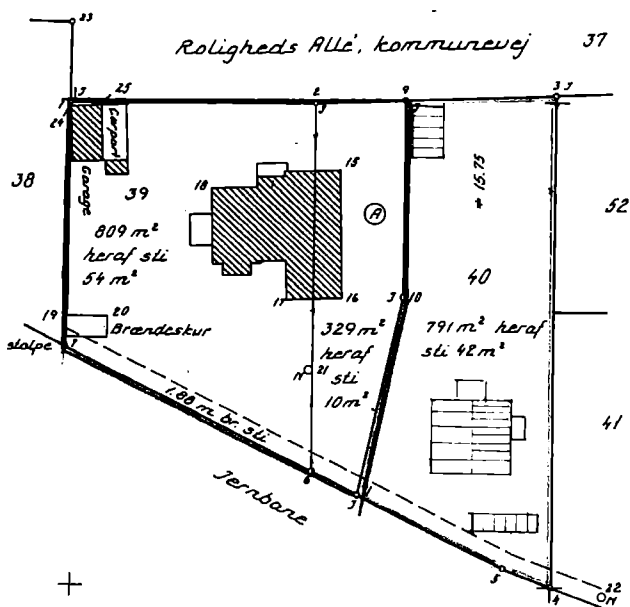
en livlig fantasi. Han kunne fortælle en historie, hvor man selv havde deltaget, men i hans version blev man i tvivl om, det var samme oplevelse. Men Benny var utrolig underholdende, men på et tidspunkt stak han pludselig af fra det hele - endda med Lottes bil!

Huset blev for stort – skulle vi udstykke?

I 1986 var Ditte flyttet sammen med sin kæreste Henrik og det var kun et spørgsmål om nogle få år før Nanna ville flytte, så ca 1986 begyndte vi så småt at tale om at sælge og købe noget mindre. Huset og haven var bare blevet for store. Det, vi faldt for i 1973, var begyndt at blive en udfordring. Problemet var bare, at vi godt kunne lide stedet, naboerne, vejen, skoven - ja, det hele.

I de følgende år udarbejdede vi derfor forskellige projekter, hvor en var at udstykke den nordligste del af grunden for at bygge et mindre hus, hvor vi selv kunne bo. Faktisk en god idé da vi havde et super godt forhold til naboerne Lotte og Benny i det gule hus på den anden side af hækken. Vi var også i tvivl, om vi skulle sælge det store hus samlet, eller om man skulle få en forhåndstilladelse til at opdele huset i 2 ejerlejligheder.

Slutresultatet blev, at vi fik tilladelse til at frastykke 787 m² af grunden, så var der stadig 1.142 m² grund tilbage. Derudover fik vi en principgodkendelse

Fra Roligheds Alle 4 udstykkes i 1989 en selvstændig parcel på 791 m² (matt. 40), så der kunne opføres en mindre villa til Pia og Jan.

Udstykningsplan: Landinspektør Steen Jacobsen i 1988.

til at Villa Karina kunne udstykkes i 2 ejerlejligheder, mod at der blev indrettet et badeværelse i stueetagen og et køkken på 1. sal.

Villa Karina solgt 1989, købspris kr. 1.345.000

Ejendomsmægler Arne Tvorup Christensen spillede jeg volleyball med i EIF, hvorfor han stod for papirarbejdet og én vurdering af salgsprisen. Den offentlige ejendomsværdi i 1987 var kr. 1.200.000, som året efter blev nedsat til kr. 1.080.000 og Tvorup vurderede salgsprisen til 1.400.000 kr.

Herefter indrykkede vi i efteråret 1988 en lille annonce med en salgspris en smule højere, men havde ingen for-

ventninger om et hurtigt salg, da der ifølge Tvorup var dødvande i boligmarkedet. Men ofte går det ikke som præsten (mægleren) prædiker, og de første, der synede ejendommen, købte huset, præcis som vi havde gjort i 1973.

Køberne var to unge familier med børn. De fik "pruttet" prisen ned til kr. 1.345.000, og vi fik til gengæld udsat overtagelsesdatoen til den 1. maj 1989, da vi ikke vidste, hvor vi skulle bo.

For vores vedkommende startede derfor en hidsig boligjagt, samtidig med at vi hjalp køberne med tegninger og ansøgninger, så villaen og haven kunne opdeles i to selvstændige enheder og en masse andre gøremål.

Af en eller anden årsag kom der in-

Familien Arnt (Jan, Ditte, Pia og Nanna) på tagterrassen med skoven i baggrunden året før vi solgte ejendommen i 1989.

gen gode huse på markedet lige i den periode, hvor vi søgte, hvorfor vi efter nogle måneder nærmest på trods måtte købe et forfaldent hus på Stokholmsvej 23, hvorfor vi atter en gang måtte starte forfra med nedrivninger og ombygninger. Men det er en helt anden sag, som evt. interesserede kan læse om i Egebækken 32-2002.

De fire naboer købte grunden

Sammen med de nye ejere Klaus og Jørgen opsatte vi i 1993 et fælles nabohegn, så den 787 m2 store parcel vi havde udstykket visuelt, blev adskilt fra deres grund. Samtidig tegnede vi et hus i 1½ plan, som vi overvejede at flytte ind i. Men i takt med moderniseringen af huset på Stokholmsvej blev

vi efterhånden i tvivl om, hvor vi helst ville bo, hvilket endte med, at vi valgte at sælge grunden med det husprojekt, vi havde udviklet til os selv.

Dette skyldtes også, at de to familier i Villa Karina og naboerne mod nord i nummer 6 og 8 spurgte om de måtte købe parcellen, hvorfor vi for kr. 300.000 solgte grunden til de fire familier, hvorefter de selv kunne fordele arealerne.

Grundsalget på kun kr. 300.000 har nok været den ringeste økonomiske beslutning, vi har taget, men de fire familier blev glade. Så pyt med det og vi tænker i stedet tilbage på de mange gode minder vi har om huset, vejen, naboerne og vejens øvrige beboere.

2. del

Villa Karina 1984-2024

af Klaus Retoft

I 1989 købte vi villaen og fik den opdelt i 2 ejerlejligheder, hvor Hanne og Jørgen boede i stuelejligheden og Dorthe og Klaus boede på første sal. Stuelejligheden blev i 2008 solgt, men Dorthe og jeg bor her stadig, hvilket betyder, at vi har boet her i 35 år og dermed er dem af alle ejerne, der har boet længst tid i Villa Karina. Men lad os starte med begyndelsen.

Vi havde længe ledt efter et sted, hvor Dorthe og jeg kunne bo sammen med vores venner Hanne og Jørgen. Heldigvis stødte vi i slutningen af 1988 på en meget undseelig lille annonce i Berlingske Tidende, hvor en villa, der var stor nok til at kunne rumme to familier med små børn, var sat til salg på en vej i Espergærde. Vejen hed Roligheds Alle. Ingen af os anede, hvor det var henne - ikke engang Dorthe som ellers var vokset op i Espergærde tæt på Babylone stranden. Klaus var vokset op i Humlebæk, men havde aldrig sat sine ben i Espergærde, og det samme gjaldt Jørgen fra Virum og Hanne fra Hørsholm.

Te-selskabet endte med huskøb

Vi ringede til Jan og Pia og blev straks inviteret op til en kop te for at se på herlighederne, som vi umiddelbart faldt

for. Med sine to nogenlunde lige store etager på omkring 140 m² + kælder, syntes vi huset var mere end ideelt til to familier - med en overdådighed af plads sammenlignet med vores små københavnerlejligheder henholdsvis ved Nyboder og i Jægersborg.

Ved te-selskabet hos Jan og Pia mødte vi et venligt ægtepar fra Espergærde, som var så glade for deres hus og som roste det i så gyldne toner, at vi efter besøget så på hinanden og faktisk havde svært ved at forstå, hvorfor de overhovedet havde sat drømmeboligen til salg. For at gøre en lang historie kort så endte det, der begyndte med et te-selskab, med at vi købte huset for det svimlende beløb af 1.345.000 kr. selv om vi alle var lufdfattige.

Dorthe havde et studielån, hun ikke havde brugt, der indgik som bidrag til udbetalingen, og vores forældre advarede os på det kraftigste imod, at vi satte os i så stor gæld for at erhverve den gamle rønne på Roligheds Alle. Men alle advarsler faldt på stengrund. Vi elskede det gamle hus med dets charme og sammenbyggede kinkelkroge og den store have med frugttræer og et smukt gammeldags faldefærdigt drivhus.

Opholdsstue på første sal efter at skillevæg og to døre er fjernet. Før 1989 var det to store værelser med udgang til altan og tagterrace. Foto: 2023 Jan Arnt

Vi overtog huset i juni 1989, hvor Hanne og Jørgen med deres to børn - Sara på 3 år og Jonas på 7 år rykkede ind i stueetagen og Klaus og Dorthe med deres to børn Gertrud på 5 år og Ida på 9 år flyttede ind på 1. sal.

Vi indrettede huset efter Jans planer med et nyt køkken for oven i Jans gamle tegnestue og et nyt badeværelse for ned. Og for at få en stor stue på 1. sal fjernede vi skillevæggen mellem de to store sydvendte værelser.

Vi var alle 4 voksne i første halvdel af 30'erne og følte jo med rette, at vi havde hele livet foran os. Vi nød hinandens selskab og vores 4 børn, der senere blev til 5 da Dorthe i sommeren 1991 fødte Christian. Sådan levede vi i alt 9 personer og 2 hunde sammen de næste 13 år

indtil sommeren 2002, hvor Hanne og Jørgen desværre valgte at gå hver til sit.

Tiden med Hanne og Jørgen fra 1989 til 2008

I tilbageblik var de 19 år en rigtig god periode i det store hus på Roligheds Alle. Vores børn brugte hinanden som én stor søskendeflok, og vi voksne havde stor glæde af hinanden både i de sjove og de mere alvorlige begivenheder vi gennemlevede sammen. Vi blev alle sammen inkarnerede espergærdeborgere, hvor både voksne og børn i den grad nød strandlivet om sommeren og nærheden til Egebæksvang, hvor vi dagligt luftede vores hunde.

Vi deltog naturligvis også flittigt i de meget muntre vejfester på Roligheds

Det nordvestlige værelse på 1. sal med udsigt mod vejen, og som Jan Arnt kaldte den store tegnestue. Efter 1989 indrettede væver Anne Dorthe Greisen værksted/kontor i samme rum.

Alle, og så fik vi en flok rigtig gode venner på vejen. Sammen med nogle af dem var vi i alt fire familier, som i syv år holdt får og lam, som gik og græssede på de fredede markarealer ved Flynderupgaard.

Vi købte del af nabogrunden og Jørgen flytter

I 1993, da vi havde boet i huset i 4 år, fortalte Jan os, at han og Pia nu ville sælge den nabogrund til huset, som de fortsat ejede, og som vi jo bare havde vænnet os til at benytte, som var det vores egen. Vi blev meget bekymrede over, at der nu skulle klemmes et nyt parcelhus ind i "vores dejlige have". Vi var fortsat fattige som kirkerotter, så gode råd var dyre.

Men heldigvis nåede vi ret hurtigt til enighed med Jan og Pia og vores to naboer om at købe grunden i fællesskab således, at vi købte den ene halvdel og vores to naboer mod nord hver købte en fjerdedel. Det var en rigtig god løsning, som vi den dag i dag er glade for at vi fik flikket sammen.

Ægteskabet mellem Hanne og Jørgen var begyndt at knirke, og efter at Jørgen i 2002 var flyttet ud af huset, fulgte et par mere tumultariske år, hvor Hanne boede alene med Sara i stueetagen og Dorthe og Klaus boede ovenpå med vores yngste Christian. De store børn Ida, Jonas og Gertrud var, som man så ofte ser, flyttet til København. Det var også i den periode, Hanne udlejede en del af sin lejlighed for at få noget mere luft i

Brudetæppet er designet og vævet af Dorthe Greisen til Mørdrup Kirke, der bruger det ved kirkens vielser. Tæppets motiv er granatæblet dels fordi det er et symbol på livskraft og frugtbarhed og så passer dets form ind i kirkealterets mange kvadrater

sin økonomi. Sådan gik tiden frem til 2007, hvor Hanne besluttede at sælge sin stuelejlighed.

Selvom vi havde fået huset opdelt i to ejerlejligheder med tilhørende udmatrikulerede havearealer, så er det i et tofamiliehus af meget stor betydning for trivsel, hvem man deler huset med. Det var derfor en stor lykke for Dorthe og mig, at vores gamle venner Vibeke og Morten viste sig at være interesserede i at købe Hannes lejlighed i stueetagen på Roligheds Alle 4.

Hanne flyttede efterfølgende lidt rundt, men bor i dag i Helsingør og Jørgen bor fortsat i Espergærde faktisk bare et par hundrede meter væk henne på Gl. Skovvej.

Dorthes store og tunge tæppevæv i værkstedet opført 2014. Foto: 2023 Jan Arnt.

3. del

Villa Karina 2008-2024

af Vibeke Warthoe

Vi har kendt huset på Roligheds Allé siden 1989, da Klaus og Dorthe flyttede til Espergærde. De var nemlig vores overboere i København, hvor vi boede i en hyggelig, lille ejendom i Nyboderkvarteret, mens børnene var små. Vi savnede Klaus og Dorthe og deres børn i opgangen, da de var flyttet.

Men heldigvis bevarede vi kontakten og kom ofte på besøg i deres dejlige hus midt i grønne omgivelser, da det jo var nemt at tage toget fra Østerport Station til Espergærde.

Nogle år senere flyttede vi selv til Farum, hvor vores døtre er vokset op og har haft deres skoletid. Vi boede i lejet rækkehus i en velfungerende boligforening med gode fælles faciliteter. Efter 15 år var vi dog begyndt at overveje muligheden for boligkøb, så da vi hørte, at stuelejligheden under Klaus og Dorthes lejlighed på Roligheds Allé skulle sælges, slog vi hurtigt til. Det var en nem beslutning at købe netop denne bolig, og faktisk havde vi ikke kigget seriøst på andre huse til salg.

Vi gjorde det modsatte af "normalen"

Den 3. december 2007 købte Morten og jeg stuelejligheden for kr. 3.151.000,

men flyttede først ind den 1. marts 2008 sammen med den yngste og endnu hjemmeboende datter, som færdiggjorde gymnasiet samme forår. Så stik imod hvad andre "fornuftige" folk gør, når ungerne er store og er ved at flyve fra reden, så flyttede vi til en større (152 m²) og langt dyrere bolig.

Men vi var ikke i tvivl om, at det var et godt fremtidsprojekt, og at vi ville få et godt nabo- og fællesskab med Klaus og Dorthe igen.

Og samtidig, hvilket var vigtigt, havde villaen store, lyse rum og god plads til familieliv samt arbejdsplads til Vibeke's strikkemaskine- og sy-projekter. Morten havde på det tidspunkt selvstændigt erhverv som industriel designer med tegnestue- og værkstedsadresse i vores gamle Nyboderkvarter.

Vi ændrede lidt på værelsesopdelingen i lejligheden og satte skillevæg op i den tidligere pejsestue og fjernede en i et andet rum – det er et fleksibelt, gammelt hus. Men ellers har vi ikke lavet de store ændringer eller forbedringer inden døre. Vores køkken i stueetagen er fra Arnts tid fra omkring 1980 og stadig fungerende og værd at bygge videre på.

Om at passe på et gammelt hus

Villa Karina kan om kort tid fejre sin 125 års fødselsdag. Den ældste del af huset er vist oprindeligt bygget som sommerbolig, og selvom det således ikke hele vejen igennem er bygget af de bedste materialer, så står det her endnu. Det er sådan set imponerende, med det er jo ikke kommet af sig selv.

Ingen af os vidste en døjt om, hvad det vil sige at vedligeholde et gammelt hus da vi flyttede ind for 16 år siden, og det samme gjaldt for Dorthe og Claus, da de flyttede ind for 35 år siden. Det ved vi alle så lidt mere om nu.

Løbende reoveringer

Den allerførste oplevelse helt tilbage til 1990'erne var et gedigent overfald af murbier i den gamle del af huset,

der er muret op med kalkmørtel, og derefter er det sådan set gået slag i slag, hvor vi kort fortalt over en 35 års periode næsten har skiftet samtlige vinduer i huset, repareret taget og fornyet tagbelægningen endda ad to omgange med 25 års mellemrum, hvor vi også var nødt til at fjerne den oprindelige loftsisolering med Krøyerkugler og efterisolere med Rockwool batts. Desuden har vi skiftet fra oliefyr til gasfyr til varmepumpe, hvor nu en 20 kW stor varmepumpe sørger for en mindre miljøbelastende opvarmning af huset. Rækværket på de gamle altaner er også fornyet og derudover har vi alle flittigt og jævnlige været i gang med murerske og maling. Sådan et gammelt hus skal reparerer konstant for ikke at synke i grus, og vi har altid et nyt projekt på bedding.

*Toget suser forbi. Hækken er beskåret, men vokser hurtigt op, så man om sommeren kun fornemmer toget.
Foto Vibeke Warthoe 2024.*

Dorthe's væveværksted opført 2014

Vi har i alle årene ikke lavet nogle udvendige ombygninger på huset. Eneste synlige ændring er, at Dorthe i sin del af haven i 2014 har fået bygget sig et dejligt væveværksted, som blandt andet huser hendes meget store og tunge tæppevæv. Man kan kun gisne om, hvad der ville ske, hvis den blev opstillet og fik lov at arbejde på 1.sal.

Dorthe har deltaget i forskellige arbejdsgrupper og undervist i vævning. Gennem tiden er det blevet til en del "værker" blandt andet et billedtæppe til Mørdrup kirke.

Væveværkstedet er på 25 m² plus 15 m² overdækket areal og er bygget i lette materialer i en etage, som "putter" sig mellem træbevoksningen på grundens nordvestlige hjørne.

Fordele og ulemper ved to-familieshuse

Hvis man holder af og respekterer hinanden, er der mange fordele ved at bo to familier under samme tag. Det modsatte tør vi slet ikke tænke på, og det er heldigvis heller ikke aktuelt i vores tilfælde. Ejendommen er som tidligere omtalt opdelt i to matrikler, og vi har hver vores del af grunden med egen have, men vi går helt naturligt ud og ind af hinandens haver, hvorfor vi i princippet begge har mere levestrum. Vi deles om græsslåmaskine og andre redskaber, ligesom vi også har fælles vaskemaskine og tørretumbler og lignende som er opstillet i den fælles kælder. Der er således udover det sociale samvær mange fordele ved at kunne dele bolig og hjælpe hinanden.

Vibeke arbejder bl.a. med strik og er medlem af kunsthåndværkergruppen Netmaskerne. Til udstillingen "Strikket natur" har Vibeke ladet sig inspirere af den flotte kæmpe og nær kirkegården i Egebæksvang skov. Barkens rillede struktur og smukke farver er fortolket i garn og formgivning.

Haven og skovens dyreliv

Tilbage i 1990'erne var der stadig en farbar sti langs med baneskrænten på nederste del af Roligheds Allé. Det skete ofte, at folk der gik tur i Egebæksvang, blev nysgerrige over hvor den smalle sti, der gik sydpå fra vandværket, mon førte hen. Da stien sluttede ved vores låge i baghaven, så vi jævnligt at folk smuttede gennem haven for at komme videre.

Nu er hele den strækning dog groet til, stien er sprunget i skov og kan ikke længere forceres af nysgerrige menne-

sker, men heldigvis af skovens dyr.

Om vinteren ser vi rådyr gå på baneskrænten. Kun en gang har vi oplevet rådyr på besøg inde i haven, hvilket skyldes at haven stadig er indhegnet pga. tidligere tiders hønsehold og hunde.

Pia og Jan har dog fortalt os, at der i deres ejertid, hvor der ikke var indhegning, ofte i vinterhalvåret kom rådyr fra Egebæksvang over baneskræningen og ind i haven. Her stod de ofte 2-3 stykker bag drivhuset, hvor der lå store

bunker nedfaldne frugter og rester fra Pias store køkkenhave.

I starten stod et af dyrene altid vagt, og hvis man kom ud, løb de hurtigt væk. Men efter et par uger, når de opdagede, at man aldrig gik over mod dem, blev de stående og gnaskede roligt videre.

Med det in mente, skulle vi måske snart atter fjerne indhegningen og håbe, at rådyrene atter vil besøge haven, så vi kan nyde synet af de smukke, vagsomme rådyr.

I haven ser vi også jævnligt en ræv. Og i perioder har vi mange små jordtoppe i græsplænen, på grund af mosegrise, da det jo er tidligere fjordbund og mosejord.

Havens mange forskellige træer medfører et mylder af fugle blandt andet halemejsler, dompap, musvitter og de små slanke spætmejsler. Også flag-spættens karakteristiske lyd, når den hakker efter føde i træernes bark, hører vi både i haven og fra Egebæksvang på den anden side af banedæmningen.

For tiden har vi indendørs ikke andre husdyr end uvelkomne mus, der finder vej gennem alle smuthullerne i det gamle hus. Siden vores kat, som var en dygtig musejæger døde, og der heller ikke længere er hund i huset, har vi i perioder måttet sætte fælder op. Nabo-katte er derfor velkomne til at bevogte haven. Kom bare!

EJERE:

-1902	vognmand Lars Hansen
1902-1907	Viggo Kempel, murerm. Carl Andersen og o.sagf. W. G. Kempel
1907-1937	redaktør Nicolai Heymann
1937-1939	Jenny Johanne Snell og læge Tage N. T. Heymann
1939-1944	viceskoleinspektør Fr. Friis-Petersen
1944-1947	diakon Kristian Marinus Kristensen
1947-1955	pensionatsværtinde, frk. Jensine Petrea Petersen, (Thea Hvidbjerg)
1955-1973	Fru Emmy Kristiansson
1973-1989	arkitekt Jan Arnt

Ejerlejlighed 1 (stuen):

1989-2003	pædagog Hanne Herping Lisby og læge Jørgen Dyhrborg
2003-2008	Hanne H. Lisby
2008-	Tekstildesigner Vibeke Warthoe og industriel designer Morten Thing

Ejerlighed 2 (1.sal):

1989-	Væver Anne Dorthe Greisen og cand. polit Klaus Retoft
-------	---

FOR 100 ÅR SIDEN:

Strid om vodfiskeri i Øresund

En ganske hård debat opstod i 1924 mellem fiskerne i Snekkersten og fiskerne i Hornbæk. Striden handlede om det betimelige i at drive vodfiskeri i Øresund – en type fiskeri som havde været forbudt siden 1902.

Af Kjeld Damgaard

I disse år tales og skrives meget om skaderne ved trawlfiskeri. Der findes flere typer af disse fangstmetoder, men allerede i 1880'erne stod der i fiskeriloven, at fiskeri med trawl i danske farvande var forbudt.

Danske fiskere var skeptiske overfor især bundtrawl, og det var først efter 2. verdenskrig, at metoden for alvor blev taget i brug i danske farvande. Men allerede inden da, var man enige om – både i Danmark og Sverige – at der skulle være forbud mod trawlfiskeri Øresund – afgrænset mod nord af en linje mellem Gilbjerg hoved og Kullen.

Snurrevodfiskeri

En anden lignende form for fiskeri, der allerede i 1880'erne var forbudt mod i Øresund, var vodfiskeri. Vodfiskeri blev opfundet i 1848 af en fisker

i Limfjorden og blev kaldt snurrevod. Forklaringen på navnet er, at man fra en båd kaster et anker med en bøj, fastgør et vodtov til bøjen, sejler vodtovet ud i en lige linje, kaster selve vodposen og sejler det andet vodtov ud i en vinkel på 90 grader eller mere i forhold til det første. Når der ikke er mere tov om bord, gøres det fast til kutteren, og man begynder at slæbe tovet op til bøjen. Båden fortøjes til ankeret, og tovet hales ind, og til sidst bjærges voddet. Man lader ankeret blive liggende, og næste træk lægges sådan, at man ikke overlapper det område, man allerede har fisket på. På den måde kommer man til at "snurre" kompasset rundt omkring ankeret, hvoraf fiskeriet og voddet efter sigende har fået sit navn. Oprindeligt var det et meget hårdt arbejde for fiskerne at trække voddet ind med et håndspil, men da man fik maskiner

Snurrevodsfiskeri

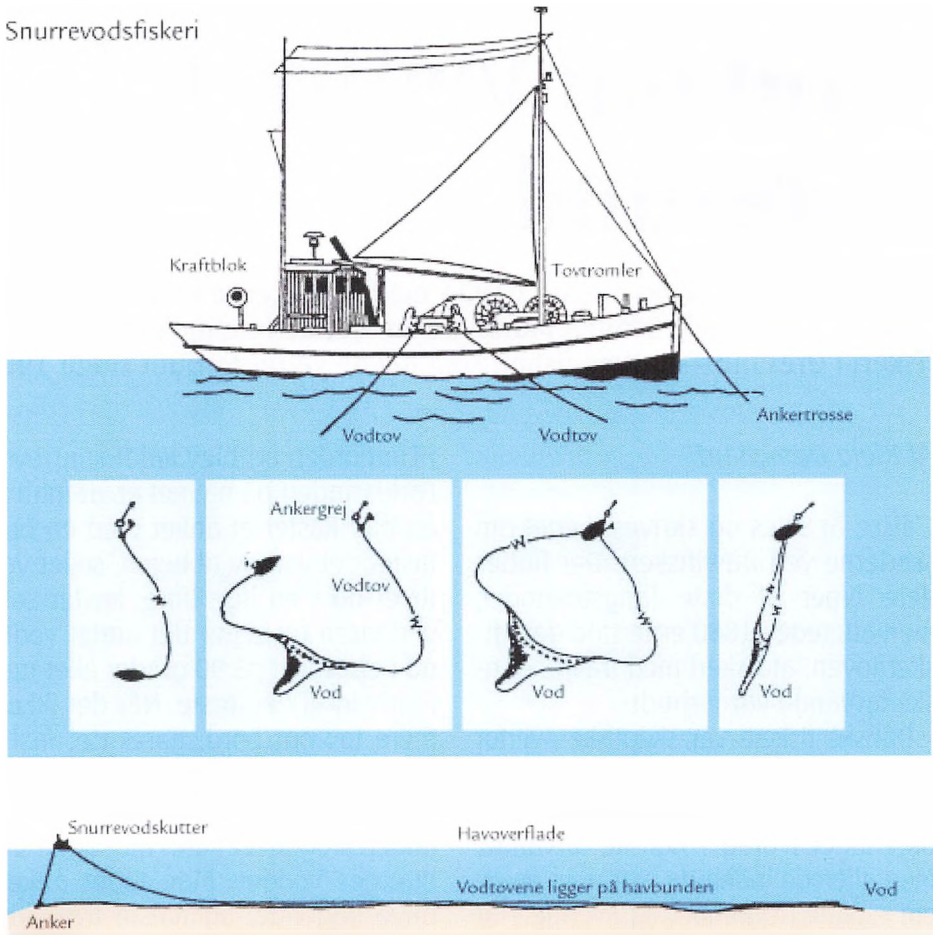

Illustration af snurrevodsfiskeri. (Ill.: lex.dk)

til at trække tovene ind, blev arbejdet meget lettere.

Der har gennem tiden været stor uenighed om, hvorvidt fiskerimetoden var en skånsom fiskerimetode,

men der var enighed om, at metoden ikke måttet anvendes, når fiskene yngede, d.v.s. i månederne januar-marts.

Striden

Siden 1902 havde det været helt forbudt at drive "vaadfiskeri" (datidens stavemåde for vadfiskeri) i Øresund i området syd for den ovenfor beskrevne linje. Men reglerne blev ikke overholdt – mente fiskerne i Snekkersten.

I november 1923 dømtes et par "rovfiskere" for ulovligt vadfiskeri i Sundet. Men som Helsingør Avis skrev i en artikel: *"...men det lader ikke til at have belært dem eller Konsorter om, at de bør holde inde med deres lovstridige Vaadtrækkeri og deres Trawling paa Territorier, hvor de ikke har nogen Adkomst til at operere."* Derudover klagede Snekkerstenfiskerne over, at deres udsatte garn blev ødelagt.

Formanden for Snekkersten-Skotteturp Fiskeriforening, Julius Johannesen udtalte, at forholdene var aldeles utålelige, idet rovfiskeriet finder sted om natten og derfor næsten er umuligt at opdage. Det var i øvrigt ikke kun Snekkerstenfiskerne, det gik ud over. "Sundets Fiskeriforening" havde af samme årsag besluttet at sende en deputation til Landbrugsministeriet og fiskeridirektør F. V. Mortensen, for at påpege den utilstrækkelige kontrol. Deputationen bestod af fiskerne Martin Nielsen, København, William Nielsen, Humlebæk og Søren Jensen, Skovshoved. Fiskeridirektøren fulgte hurtigt op på henvendelsen

og indsatte en fiskeriasistent, som ifølge dagbladene fra dengang *"at-traperede flere rovfiskere, bl.a. ud for Hornbæk"*.

Kort før jul i 1923 blev der tillige politianmeldt 6-7 ulovlige forhold. Nogle af disse anmeldte fiskere anførte til deres forsvar, at de havde anvendt vodtrækket til ankerfiskeri. Det var dog ikke noget, der fik politiets efterforskning til at stoppe.

Et eksempel fra 1924

Et eksempel på sådan en sag var den, der blev ført for kriminalretten i Helsingør den 11. januar 1924. Den tiltalte, der var fra Nordkysten, var for retten for tredje gang for den samme overtrædelse af fiskeriloven. Første gang var han blevet idømt 20 kr, anden gang 50 kr, og tredje gang fik han en bøde på 100 kr. Den dømte sagde til sin undskyldning, at han havde været nødt til at gå tæt ind under land for overhovedet at få nogen fangst. Dommeren svarede, at det jo netop var meningen med loven, at man ikke måtte gøre det. Tiltaltes forsvarer mente, at loven var forkert og for streng. Tiltalte sagde også, at selv fiskerikontrollen fandt bestemmelserne uholdbare. Men anklageren fremhævede, at anklagede ikke var talsmand for majoriteten af fiskerne, som faktisk ønskede bestemmelserne opretholdt.

Hårde ord i pressen

I januar 1924 holdt "Snekkersten-Skotterup Fiskeriforening" sin generalforsamling på Snekkersten Kro. I den forbindelse blev det fra flere sider fremhævet "...hvilken overordentlig Skade dette ulovlige Fiskeri var for de næringsdrivende Fiskere langs Kysten". Vodfiskeriet blev kaldt "skandaløst", og man vedtog at anmelde hvert eneste forhold til myndighederne.

Reaktion fra Hornbækfiskerne

Men nu blev det for meget for Hornbækfiskerne, som følte sig ramt. I et indlæg i den lokale presse svarede talsmanden for "Hornbæk Fiskeriforening", Oluf Knudsen. Han anførte, at det simpelthen ikke var muligt for Hornbækfiskerne at eksistere, såfremt de ikke havde ret til at drive vodfiskeri i den nordlige del af Øresund. Knudsen anførte også, at loven fra 1902 ikke var blevet hævdet de sidste 14-15 år, og vodfiskeriet derfor var fortsat uforandret igennem årene. At begynde at hævde loven nu ville virke som en vilkårlighed og skyldes udelukkende Sydkystens fiskere, som har klaget.

Op Oluf Knudsen fortsatte: *"Det kan atter og atter fastslås, at Sydkystens Fiskere paa denne Tid af Aaret ingen, eller saa godt som ingen, Interesse har i Fiskeriet i den nordlige Del af*

Julius Johannessen (1866-1949) var formand for fiskeriforeningen i Snekkersten-Skotterup og stærk fortaler for at forbyde al vod- og trawlfiskeri i Øresund. Han var gift med Petronelle Hansen og fører af båden "Glenten (H.390). Han boede på Strandvejen 206 i Snekkersten.

Sundet. I de sidste Maaneder har der f.Eks. ialt 3 Gange – siger og skriver 3 Gange – været Baade fra Sydkysten

ud for Hornbæk. Det paahviler derfor Sydkystens Fiskere at bevise deres Interesse i, at der ikke fiskes med Vaad i den nordlige Del af Sundet. Men de maa erindre, at fastholder de deres Standpunkt, tager de Brødet ud af Munden paa Fiskerne her. Vi maa protestere imod, at Sydkystens Fiskere kommer op i den nordlige Del af Sundet og agerer selvbestaltet Fiskerikontrol."

Knudsen fortsatte sin argumentation med at hævde, at Hornbæks sildefiskeri gang på gang havde lidt skade på deres faststående redskaber, når Sydkystens fiskere havde fisket med deres drivgarn. Og endelig fremhævede han, at loven om forbuddet mod vodfiskeriet blev vedtaget, uden at fiskerne i Hornbæk og Gilleleje var blevet spurgt. Og til slut opfordrede han avisen til ikke at skrive om fiskerne som om de var gemene tyve.

"Meget lidt kendskab til de virkelige forhold"

En talsmand for Snekkersten-Skotteturp Fiskeriforening, reagerede naturligvis straks på Hornbæks angreb på Sydkystens fiskere: *"Når den ærede Formand skriver, at de fra Hornbæk gennem 14-15 Aar har drevet ulovligt Fiskeri, men at Skaden, som der her ved er paaført det lovlige Fiskeri er meget ringe, det tror vi at den ærede Formand stod sig ved at tale smaat*

Kasserer i Hornbæk Fiskeriforening, Oluf Knudsen, som var skribent i diskussionen om vodfiskeriets berettigelse i Øresund.

(Foto: Hornbækegnens Lokalhistoriske Arkiv)

om, thi det røber meget lidt Kendskab til de virkelige Forhold."

Talsmanden fra Sydkysten påpegede endvidere, at det ikke kun var om vinteren, at skaderne ved vodfiskeriet skete, og at faktum var, at Sydkystens fiskere netop var blevet fortrængt fra den nordlige del af Sundet på grund af det ulovlige fiskeri. Og under henvisning til at Hornbæks fiskere ville blive brødløse uden vodfiskeriet, så fremhævedes det, at antallet af brødløse fiskere på Sydkysten ville blive

Snekkersten-Skotterup Fiskeriforening holdt i 1902 foreningens 25 års jubilæum - og i det anledning blev dette billede taget. Bemærk, at ikke færre end 40 fiskere dengang var aktive og mødt frem til jubilæet. I 1919 rummede foreningen 50 medlemmer og i 1933 hele 70 medlemmer.

mangefold større, såfremt det ulovlige fiskeri fortsatte.

Ubetænksomhed og hensynsløshed

Svaret fra Hornbæk kom prompte, og Knudsen skrev bl.a.: "Det nytter ikke stadig at pukke paa, at de paa Syd-kysten har Loven med dem, for der eksisterer næppe en mere uretfærdig

Lov, og derfor arbejder vi paa at faa den forandret. Vaadfiskeriet har i den seneste Menneskealder gennemgaaet en rivende Udvikling og er rimeligvis den nærmeste Fremtids Fiskerimaade. Bundgarnet, som kun kan bruges i roligere Farvande, er uden Tvivl mere ødelæggende for Fiskeynglen og dermed i langt højere Grad end Vaadfiskeriet."

Videre skrev Knudsen: "At vi ikke blev spurgt, da denne Lov bebudedes, beviser en uforsvarlig Ubetænk-somhed hos Myndighederne og en Hensynsløshed hos Sydkystens Fiskere, der kunde have foranlediget, at Forespørgselen var gaaet videre ud. Denne Hensynsløshed har jo for øvrigt gentaget sig for faa Uger siden, da de interesserede Fiskeriforeninger holdt Møde og indgik til Politi og Fiskerikontrol med Anmodning om at faa Kontrollen skærpet, uden at man indbyder Hornbæk og Gilleleje Fiskeriforeninger til Mødet for dog at høre, hvad de, som den skærpede Kontrol kom til at gaa ud over, havde at sige til Forsvar for det modsatte Synspunkt."

En saglig drøftelse udelukket

Snekkersten-fiskerne svarede straks: "En saglig Drøftelse med Hornbæk-Fiskerne anser vi for udelukket, saafremt disse vedblivende hverken vil anerkende Fiskeriloven eller Geografien, thi i saa Fald mener vi, at al sund Fornuft hører op og udelukker videre Diskussion."

Om Hornbækfiskernes påstand om, at bundgarn var mere skadeligt for fiskeynglen end vadfiskeri, svarede

Snekkerstenfiskerne: "Der kan ingen Tvivl være om, at selvfølgelig er Vaadet det mest ødelæggende med Hensyn til Yngelen, da Vaadet er skrabende Redskab, medens Bundgarnet er faststaaende, og som saadant beviseligt ikke tager alt, baade smaat og stort af al Slags Fisk, saaledes som Vaadet, der skraber alt med sig." Og videre: "Jyske Vaadfiskere, som jo er Pionerer med denne Fiskerimetode, har udtalt, at Rødspætterne vil blive udryddet i løbet af faa Aar, hvis ikke der snarest bliver paabudt en effektiv Fredningstid. Vaadfiskerne tænker kun paa sig selv, og ikke paa den Slægt, der kommer efter og ogsaa skal drive Fiskeriet som Næringsvej."

Øresund er sundere

Hermed sluttede den offentlige diskussion, men i fiskerikredse fortsatte den naturligvis. I 1932 kom imidlertid en ny bekendtgørelse, der cementerede forbuddet mod trawl- og vadfiskeri i Øresund – og netop det farvand er i dag et klasseeksempel på, at fiskeri med mere skånsomme metoder har givet et bedre havmiljø end de steder, hvor især bundtrawl og lignende har været tilladt.

Hornbæk Fiskeriforening var stiftet i 1911, men afløste da en ældre forening af samme navn, etableret i 1892. Formanden i 1924 hed Chr. B. Jensen, men det var foreningens kasserer Oluf Knudsen, der førte diskussionen om vadfiskeri i den lokale presse.

En jernbane fra Kvistgaard til Hornbæk eller Tisvildeleje

Da forfatteren til denne artikel var ung og interviewede nogle naboer, der var født i slutningen af 1800-tallet, fortalte de begejstret om et jernbane-projekt, der skulle have forbundet Kvistgaard med Tikøb og videre derfra til enten Hornbæk eller Tisvildeleje. Det var naturligvis aldrig blevet til noget, men hvorfor overhovedet tænke på en jernbane med den linjeføring?

Af Kjeld Damgaard

Et af de mest kendte citater fra en folketingsdebat står den for længst afdøde politiker, J. K. Lauridsen for. Han udtalte således på et møde i sin valgkreds: *"Og saa, mine ærede Vælgere, saa kommer vi til Jærnbannerne. Ja, det er nu noget meget farligt at røre ved - rent ud sagt - af alle menneskelige Drifter er Jærnbandedriften en af dem, som mest sætter Lidenskaberne i Bevægelse. Den Eneste, der muligvis i saa Henseende overgaar den, skulde da være Kønsdriften"*.

Citatet, der stammer fra 1880'erne, kom i en periode, hvor man troede, at jernbaner kunne løse alle problemer og sikre en fremtid for hver en landsby i enhver krog af landet. Fra 1880'erne og de næste 30 år anlagdes da også en stor mængde jernbaner, hvoraf flere dog aldrig blev nogen stor økonomisk succes. I Nordsjælland kom den første jernbane som bekendt i 1864, hvor der

fra København blev anlagt "Den Nordsjællandske Jernbane" – hurtigt blot kaldt "Nordbanen".

Linjeføringen af Nordbanen

Banens tracé var længe diskuteret. "Det Sjællandske Jernbaneselskab" (SJS), der var blevet dannet i 1844, fremkom allerede i 1840'erne med et forslag til en nordsjællandsk jernbane til Helsingør. Men kapitalen til projektet kunne ikke skaffes. Et andet lignende projekt om en bane fra København til Klampenborg blev heller ikke til noget. Et nyt forsøg gjordes i årene 1852-53, men igen manglede pengene. Et par forsøg fra Folketingets side, hvor man banede vejen for at private kunne byde ind med en jernbane, førte imidlertid heller ikke til et resultat.

I 1859 forsøgte SJS så igen med en koncessionsansøgning om en bane fra København til Klampenborg, men Folketinget ønskede en hovedbane til Helsingør med en sidebane til Klam-

Kortet fra 1861 viser de forskellige linjeføringer af "Den Nord-sjællandske Jernbane", som var inde i billedet forud for anlæggelsen i 1864.

Den fuldt optrukne linje var den, som man vedtog. Der blev dog ændret tracé ved Lyngby. Den lille sidebane til Esrum Sø blev aldrig udført. Strækningen fra Frederiksborg til Helsingør blev gennemført uændret.

penborg. Og sådan blev det endelige lovforslag i 1861. Spørgsmålet var nu hvilken linjeføring, der skulle vælges. Tre projekter udarbejdedes, bl.a. en linjeføring, som gik fra Lyngby over Trørød til Rungsted og derfra til Niverød, Humlebæk, Snekkersten og Helsingør. Desuden arbejdede man med en model, hvor der fra Rungsted skulle føres en sidelinje till Frederiksborg (Hillerød). Men det blev linjen Hellerup-Gentofte-Lyngby-Ny Holte-Lillerød (Allerød) til Frederiksborg – og derfra videre over Fredensborg og Kvistgaard (Kvistgaard) til Helsingør, der vandt.

Anlægget af banen gik derefter i gang, idet man begyndte syd fra og først begyndte for alvor at anlægge banen nord for Hillerød i 1863. Her var kun station i Fredensborg, Kvistgaard og i Helsingør, men ingen station i Snekkersten. Snekkersten fik holdeplads i 1879, og de mindre trinbrætter blev først anlagt mange år senere.

Industribane til Havreholm

Dermed havde Tikøb Kommune fået sin første jernbane og station, men der var fortsat meget langt fra store dele af kommunen til Kvistgaard Station. Og i Havreholm havde Culmsee-familien i 1849 overtaget en større fabrikation af papir. Denne placering betød, at der efter 1864 var en betydelig udgift og en del besvær forbundet med transporten af råvarer og det færdige papir til og

fra Kvistgaard Station. Den daværende ejer af papirfabrikken, "F. Culmsee & Søn" arbejdede derfor med en idé om at etablere en industribane fra Kvistgaard til Havreholm. I planen lå muligvis også en ide om at føre banen igennem til Hornbæk. Efter sigende skal banen allerede have været stukket af i terrænet, men det er ikke lykkedes at finde en plantegning af forslaget.

Imidlertid gik sagen i stå, da bestyreren af fabrikken, Valdemar Culmsee, døde i 1877. Ganske vist drev enken virksomheden videre, men hun viste ikke selvstændig interesse for at fremme projektet. Men i 1881 var der atter røre om sagen. Den daværende driftbestyrer for Gribskovbanen, ing. P.B. Obel, havde efter udsagn fra overretssagfører Ole N. Jensen udstukket to linjer fra Kvistgaard Station over Gurre, Tikøb og videre til Hornbæk. Disse forslag blev genoplivet i 1896, da de mange forslag om en bane mellem Helsingør og Hornbæk ikke var blevet til noget.

Forslag om bane Helsingør-Hornbæk

I mellemtiden var et projekt om en bane mellem Helsingør og Hornbæk blevet vedtaget i 1894. Indenfor en 10-årig periode skulle planen realiseres, såfremt staten skulle bidrage med halvdelen af udgifterne. Imidlertid kneb det gevaldigt med at finde den anden part, som skulle finansieres af

kommune, amt samt private investorer.

Men da forslaget om en bane fra Kvistgaard til Hornbæk – altså uden om Helsingør – atter kom frem som et forslag, vågnede man op i Helsingør: Hvad nu hvis man forlængede den påtænkte bane fra Hornbæk videre fra Kvistgaard til Humlebæk? Så ville trafikken kom til at gå helt uden om Helsingør! Det var det værste man kunne forestille sig dengang. I dag ville man nok se med andre øjne på den sag.

Under alle omstændigheder overraskede Helsingør Byråd med pludselig i 1898 at bevilge 50.000 kr i støtte til Helsingør-Hornbæk-banen. Ved et møde i Hellebæk i 1901, hvor hensigten var at fremme Helsingør-Hornbæk banen, var der stærke advarsler om, at hvis man ikke fik gang i sagen, ville der i stedet komme en bane mellem Kvistgaard og Hornbæk.

Forslag om jernbane fra Kvistgaard til Hornbæk

Baggrunden for ønsket om en Kvistgaard-Hornbæk bane var et stærkt ønske om at styrke Tikøb Kommune. Det kunne bl.a. ske ved at udnytte de skønne egne mellem Gurre og Esrom Søer. Her ville med en bane blive et godt grundlag for turister og landligere, ligesom det ville være tilfældet i Hornbæk. Desuden ville Kvistgaard kunne udvides med flere fabrikker og trævarefabrikken i Havreholm få nem

adgang til transport af sine produkter.

Man kan godt sige, at "truslen" om en bane Kvistgaard-Hornbæk, således blev løftestangen til at igangsætte banestrækningen Helsingør-Hornbæk, da Helsingør-folkene hurtigt indså, at fordelene ved en sådan bane, ville gå Helsingørs næse forbi. Desuden ville Hellebæk-Aalsgaard-Boderne stå tilbage helt uden baneforbindelse.

Helsingør-Hornbæk banen blev dog først vedtaget i 1904 og først en realitet i 1906, men det betød, at planerne om en bane mellem Kvistgaard og Hornbæk blev skubbet i baggrunden, og i 1902 havde man opgivet denne plan mere eller mindre.

Ny plan om bane fra Kvistgaard til Tisvildeleje

I stedet var en ny plan kommet på bordet. Den nye plan indebar, at der planlagdes en bane fra Kvistgaard over Tikøb, Havreholm, Esrum og videre til Græsted til Tisvildeleje. I sin begrundelse for forslaget, sagde overretssagfører Ole N. Jensen ved et offentligt møde i Tikøb i november 1902, bl.a.:

"At Tikøb maa passeres af Banen er givet paa Grund af Byens store Betydning som Landcentrum og alene af den Grund, at Byen ligger omtrent midt imellem Gurre- og Esromsø, hvor Banen maa frem; at der maa blive en Station med navnet Gurre i Nærheden af Marianelund, er ogsaa temmelig givet;

Skitse af den foreslåede jernbane mellem Kvistgaard og Saltrup og derfra videre til Tidsvildeleje. Stationerne skulle ligge i Gurre, Tilkøb, Havreholm, Esrum og Esbønderup.

hele Strækningen langs Gurreløbs Afløb indtil Havreholm er uden Spor af Terrænvanskelighed, faar et Overskæringspunkt af Helsingør-Frederiksværk Chausée nær Horserød Hegn, og at Havreholm er ved at udvikle sig til et stærkt Landcentrum og har tilmed i umiddelbar Nærhed vældige Forraad af Sten- og Grusformationer, der kunne blive en stor Transportgenstand for Jærnbanen og strax har en meget stor Betydning for hele Anlægget. Derfra tænkes Banen bøjet i Vest mod Esrum By, Kro og Amtstue, derfra ad Esbønderup med Hospital, Apothek, Læge,

Kro – endelig til Saltrup By og Station. Derfra tænkes Banen ført ad Gribskovbanens Spor til Græsted og videre til Tidsvildeleje.

Om Begyndelsespunktet Kvistgaard har der været divergerende Anskuelse. Men Statsbanerne ville give Tilladelse til at benytte et af de tre Udgangspunkter: Snekkersten, Kvistgaard eller Fredensborg, aldrig Espergærde, fordi Linien vil overskære Banelegemet mellem Kvistgaard og Snekkersten, hvor der ikke er en Station. Kun ved Kvistgaard og Fredensborg vil man kunne opnaa Tilladelse til at overskære Bane-

linien, for enten at gaa til Humlebæk eller over Hørsholm til Rungsted fra Fredensborg. Kvistgaard er at foretrække, alene deri, at det er langt den korteste Vej fra Centret Tikøb, og at Snekkersten eller Fredensborg vil komme til at konkurrere med Nordbanen."

Ville forbinde tre centre

En banelinje fra Kvistgaard til Tisvildeleje ville dengang betyde en forbindelse mellem sognets gamle hovedby, Tikøb, amtets gamle administrative centrum, Esrum og amtets sygehus i Esbønderup – og Kvistgaard var den letteste station at tilslutte en sådan bane.

Men den kom jo – som bekendt – aldrig. Allerede i 1904 måtte man opgive idéen. I stedet forsøgte man at oprette automobilruter. Heller ikke det blev

gennemført og med tiden lukkede først amtstuen i Esrum, kommunekontoret i Tikøb og sygehuset i Esbønderup. Måske var det ikke sket, hvis den foreslåede bane var blevet til noget...?

Kilder til denne artikel:

Frederiksborg Amts Avis, 21.02.1896 og 28.10.1902

Dagens Nyheder, 25.09.1902

Helsingørs Avis, 05.11.1902,

08.11.1902, og 10.11.1902

Nationaltidende, 09.11.1902

Lolland-Falsters Folketidende, 10.03.1904

Anders Møller Nielsen: "Hornbækbanen", (2006)

John Poulsen: "Nordbanen" (2020)

Kvistgaard Station ville være blevet jernbaneknudepunkt, hvis planerne om en bane fra Kvistgaard til Hornbæk eller Tisvildeleje var blevet realiseret. (Foto ca 1918)

Møder og arrangementer

Torsdag d. 12. september 2024
kl. 19.15 på Espergærde Bibliotek:

Smuglerlandet Danmark

Whisky, silke og cigaretter gemt mellem søm, i hemmelige rum og under tøjet. Trillebøre fyldt til randen med brunt sukker og store dunke sprit på slæb. Opfindsomheden var stor, når billige varer skulle fragtes uden om tolderne og ind i Danmark.

Nils Valdersdorf Jensen, historiker og afdelingsleder ved Svendborg Museum, tegner et ædrueligt portræt af Danmark som smuglerland. Han fortæller om smugleriet i de danske farvande og grænseområder fra midten af 1700-tallet til i dag. Han viser tillige, hvordan staten trods fintmasket kontrol og stramme love mistede kontrollen ved vandkanten. Problemerne var især synlige i Det Sydfynske Øhav. Her havde sømænd og færgedamer vind i sejlene, tolderne lukkede øjnene, og de lokale holdt sammen mod staten – bl.a. på færgen mellem Faaborg og Gelting. Foredraget bygger på den anmelderroste og prisvindende bog "Smuglerlandet Danmark" og tilføjer helt nye nuancer til fortællingen om Danmark som et tillidssamfund.

Søndag d. 15. september 2024
kl. 14.00 ved Espergærde Station Øst:

Byvandring

Med **Kjeld Damgaard** som guide mødes vi ved den gamle stationsbygning og går en tur ad veje og stier i det område, som traditionelt kaldes "Det gamle Espergærde", men som historisk - for en stor dels vedkommende - var en del af Mørdrup. Turen varer ca 2 timer, og langs ruten stopper vi op og hører om vejenes historie samt nogle af husenes historie og om de mennesker, der har levet i de enkelte huse.

Torsdag d. 10. oktober 2024
kl. 19.15 på Espergærde Bibliotek:

Strandvejens historie

Mennesker og Huse langs Strandvejen i Espergærde (og Mørdrup) mellem Egebækken og Søbækken – et foredrag af lokalhistoriker **Kjeld Damgaard**. Strækningen beskrives i glimt fra 1700-tallet til vore dage tilligemed med fokus på de mennesker, der har boet i husene. Vi hører også om husnavne, arkitekter, brande, samfærdselsmidler og meget andet, der kan belyse vejen og dens omgivelser gennem tiderne.

Torsdag d. 14. november 2024 kl.
19.15 på Espergærde Bibliotek:

Helsingør skibsværft gennem 100 år

På Skibsværftet i Helsingør blev der bygget skibe i lidt mere end hundrede år. Værftet var byens store arbejdsplads og var både økonomisk, politisk og kulturelt definerende, både for Helsingør som by og for de mange mennesker, der havde en fælles identitet omkring værftet. I foredraget fortæller museumsinspektør **Iben Vyff** om værftets lange historie, om anekdoter og øgenavne og giver et indblik i nogle af de mange erindringer, museet har indsamlet fra de tidligere ansatte på værftet.

Iben Vyff er museumsinspektør på Museerne Helsingør.

Torsdag d. 12. december 2024
kl. 19.15 på Espergærde Bibliotek:

Julemøde

Kom til aftenen, som vi alle glæder os til gennem hele året med julesange, et superkulturelt juleindslag og hyggepause med æbleskiver, solbærrøm og portvin. Vi afslutter som sædvanlig aftenen med **Kjeld Damgaards** finurlige historiequiz – "Hvornår var det nu det var?" – med overvældende vinpræmier til det vindende hold.

Torsdag d. 23. januar 2025
kl. 19.15 på Espergærde Bibliotek:

Livet i renæssancen

Forfatteren **Martin Davidsen** besøger Historisk Forening og fortæller om Laurits Bogbinder serien, som foregår i Helsingør i 1500 - tallet. Romanserien baserer sig på virkelige begivenheder og livsvilkår og har et til dels historisk persongalleri, der suppleres af fiktive personer omkring den fiktive hovedperson, Laurits Bogbinder. Alle seriens bøger har en afsluttet krimihandling – og kan læses selvstændigt.

Har du en mailadresse vi ikke kender?

For at lette bestyrelsens arbejde beder vi dig indsende din e-mailadresse på en mail til

medlemmer@egebaekken.dk
med dit navn.

100 år siden, at folke- registrene blev indført

Fra Tikøb Sogneraads sidste Møde.

Under en Forhandling om den forestaaende Indførelse af Folke-register i Kommunen vedtog Sogneraadet en fra Skattekontoret fremkommen Indstilling om Nummerering af Ejendommene paa de stærkt bebyggede Veje i Kommunen.

I Snekkersten og Espergærde, hvor samtlige Veje ved Grundejerforeningens Foranstaltning nu ere forsynede med Vejnavne, vil Nummereringen blive paabegyndt en af de første Dage. For Hornbæk og Hellebæks Vedkommende vil der til de stedlige Grundejerforeninger fra Sogneraadet blive rettet Anmodning om at fremkomme med Forslag til Vejnavne. Forsaavidt disse Vejnavne approberes af Sogneraadet i næste Møde, vil Nummereringen blive paabegyndt her.

Ved Kommunens Foranstaltning vil der paa eller ved Havelaagen, hvor en saadan findes, og ellers paa Ejendommen blive anbragt en Nummerplade. Denne Nummerplade slaar det selvfølgelig enhver Grundejer frit for at erstatte med en anden i smukkere Udstyrelse, forsaavidt dette ønskes, naar der blot ikke savnes Nummerbetegnelse paa Ejendommen paa noget Tidspunkt.

Denne Nummerering, der er paakrævet af Hensyn til Indførelsen af et ordnet Folkeregister, vil formentlig ogsaa blive hilst med Tilfredshed af Kommunens Beboere, for hvem det i mange Tilfælde vil betyde en praktisk Foranstaltning.

Den 14. marts 1924 vedtoges loven om folkeregistre i Danmark, og den 5. november samme år trådte loven i kraft. Ideen var, at gøre registrering af til- og fraflytninger til en borgerpligt. Det var især et ønske om at få styr på skatte- og valglisten, der førte til ønsket fra De Samvirkende Sognerådsforeninger og Fællesorganisationen for Bymæssige Landkommuner. I 1920 nedsattes en kommission, hvis arbejde førte til loven 4 år senere. Som følge af vedtagelsen skulle der mange steder indføres vejnavne og -numre, således som det fremgår af artiklen fra Helsingørs Avis den 2. august 1924.

Historisk Forening for Espergærde og Omegn

Årligt kontingent:

kr 200,- pr. medlem
kr 300,- for ægtepar/samboskab
som indbetales på konto.nr. 1551
0006043151, Danske Bank

Bestyrelse:

Formand: Jan Kruse, Strand-
bakken 16, Mørdrup, 3060
Espergærde, tlf. 30952296,
jkruse154@gmail.com

Kasserer: Lillian Rostrup
Søndermarken 50 2.tv, Mørdrup
3060 Espergærde, tlf 30461952
lirne.rostrupclausen@gmail.com

Sekretær + webredaktør: Mads P.
Vej-Hansen, Skovridergaardsvej
60B 1.6, 2830 Virum,
Tlf. 26215123,

mads@vej-hansen.dk

Best.medl.: Lone Sallerup
Kløvermarken 13, 2., Mørdrup,
3060 Espergærde, tlf. 42580200
losa0801@icloud.com

Best.medl.: Erik Reime, Bonderup
gaards Allé 25, 3250 Gilleleje
Tlf. 23 20 30 95

erik@reime.dk

Suppl.: Svend Erik Lolle,
Ny Strandvej 30, Tibberup, 3060
Espergærde, tlf. 20764161
selolle@gmail.com

EGEBÆKKEN

Udgives to gange årligt
som medlemsblad for
Historisk Forening.

Redaktion:

Ansvarsh.: Kjeld Damgaard,
Helgavej 8, Mørdrup, 3060
Espergærde, tlf 49135297,
damgaard@tikobkommune.dk
Jan Kruse (se ovenfor)

www.egbaekken.dk